

JOGTUDATOSÍTÓ GYORSTALPALÓ PEDAGÓGUSOKNAK

TÉMÁK:

- egészségügyi jogok
- diszkrimináció
- illegális szerek
- választások

GYÓGYPEDAGÓGUSOK:

Berényi Diana
Banai Kinga
Pócz Anita
Szabóné Lajtai Barbara

Szakmai ajánlás

A jog előtti egyenlőség azt jelenti, hogy minden embernek ugyanazok a jogok járnak.

A hátrányos helyzetű csoportoknak pl. fogyatékos személyeknek az országos átlaghoz képest nagyobb arányban jellemző a diszkrimináció halmozódás, ezért a saját jogaik megvédéséhez szükséges jogtudatosság és ehhez kapcsolódó készségek megszerzését különösen támogatnunk kell nekünk, a velük foglalkozó szakembereknek.

A jogismeret, jogtudatosság és jogérvényesítés megismerése, erősítése személyi és társadalmi szinten is elengedhetetlen ahhoz, hogy egy, a minden ember alapvető jogait tiszteletben tartó és biztonságot nyújtó világban élhessünk.

A Kiadvány egy Ajánlóval kezdődik, ami a felhasználó pedagógusok számára segítséget nyújthat az egyes témakörök elhelyezéséhez a tanév keretében. Az óratervek tartalmazznak konkrét feladatleírásokat instrukciókkal, ajánlott módszerekkel és munkaformákkal az adott feladathoz illeszkedve. Ezekhez továbbá többféle differenciálási lehetőség kerül felajánlásra, valamint tippek és tanácsok az adott tartalom feldolgozásához. Az óraterveket és a hozzájuk kapcsolódó mellékleteket követően Reflexiók olvashatók a megvalósított tanórák tapasztalatai alapján. Ezek útmutatóként alkalmazhatók, így szükség esetén változtatásokkal, akár tartalmi bővítésekkel, könnyedén illeszthetők az adott tanulócsoporthoz.

A magas módszertani kultúrával tervezett tanórák és a feldolgozott ismeretanyagok professzionálisan egymásra építettek, megfelelnek a fokozatosság elvének. A tantervbe jól illeszthető tanórák különféle feladatain keresztül számos, a jogtudatosság témaköréhez kapcsolódó fogalmat sajátítanak el a tanulók. A választott munkaformák változatossága, az online felületek alkalmazása és a játékos (pl. szerep-, társasjáték) feladatok megfelelő motivációt biztosítanak az ismeretanyag feldolgozásához. A tanóratervezetek kellő részletezettségűek ahhoz, hogy azok alapján bármely pedagógus tartalmas órát tarthasson.

A Kiadvány lehetőséget ad arra, hogy a tanulók tudatos állampolgárként képesek legyenek reálisabban felmérni, megfelelően kommunikálni és kivédeni az őket érő veszélyhelyzeteket, hogy jogaikat könnyebben érvényesítsék. Ezért érdemes lenne ezeket a tartalmakat nem csak a speciális kerettanterveket követő intézmények nevelési-oktatási folyamataiba is beemelni, hogy minden magyar tanuló hozzáférhessen.

Dr. Macher Mónika

tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirány felelőse
Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet,
ELTE BGGYK

Kedves Kollégák!

A jogtudatosítás fontos nevelési-oktatási feladat. Ez különösen igaz a sajátos nevelési igényű fiatalok esetében, akik az életük során fokozottan kitettek a különböző jogsértéseknek. A pedagógiai munka megsegítése céljából óraterveket készítettünk, amelyek a jogtudatos attitűd és viselkedés kialakítását célozzák, az alábbi négy témában:

egészségügyi jogok
diszkrimináció
illegális szerek
választások

Minden témakör gondosan felépített logikai menetet követve illeszkedik a Nemzeti Alaptanterv kompetenciaterületeihez és egyes szakiskolai tantárgyak kerettantervéhez. A foglalkozások témakörönként öt tervezetből állnak: két ismeretátadó, két gyakorló és egy összegző típusú órából. Az óratervek változatos tanulói munkaformákon, pedagógiai módszereken és az egyéni képességek fejlődését elősegítő differenciált tevékenységeken, feladatokon keresztül segítik elő a jogtudatosság kialakítását, kiemelten a tanulásban akadályozott, 14-18 éves korosztály intellektuális és tanulási képességeihez igazodva. Minden témakör elején jogtudatosító gyorstalpaló foglalja össze a témával kapcsolatos legfontosabb jogi információkat.

A foglalkozástervezeteket a Budapesti Komplex Szakképzési Centrum Mándy Iván Szakképző Iskola és Szakiskola

9.E előkészítő évfolyam gyógypedagógus osztályfőnökei készítették a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogászainak támogatásával. Az alábbiakban rövid ajánlásokat írtunk az egyes témákhoz, a kiadvány végén pedig az óratervek alapján megtartott próbafoglalkozások tapasztalatairól olvashatnak.

Reméljük hasznosnak találják az elkészült kiadványt. További jó munkát kívánunk!

Egészségügyi jogok

A betegjogi foglalkozások beépítését elsősorban a természettudományok tantárgyhoz ajánlom. Az óratervekben vázolt tartalmak jól illeszkednek a kerettantervi követelményekhez, építenek a 3. témakör (Egészségtan – Környezet-egészségtani és munka-egészségtani ismeretek) alapfogalmaira. Az öt betegjogi foglalkozást a tananyagrészt végén, összefoglaló, rendszerező órákként javaslom beiktatni.

Az egészségügyi jogok témája emellett az osztályfőnöki (2. témakör: Önismeret – Testi és lelki egészség) és az állampolgári ismeretek (2. témakör: Állampolgári ismeretek) órákra is bevihetők. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a jogtudatosító tartalmakat az elméleti tananyag leadása, az alapfogalmak tisztázása és rögzítése után célszerű beépíteni a pedagógiai munkába.

A betegjogi témájú foglalkozások átkalauzolják a tanulókat az egészségügyi rendszer felépítésén és működésén, miközben jogi fogalmakkal és esetekkel találkoznak a különböző egészségügyi színtereken, és oldanak meg kreativitást igénylő, ugyanakkor játékos feladatokat. Törekedtem a fiatalok életéhez közel álló ismereteket, helyzeteket belecsempészni a foglalkozásokba, szem előtt tartva a tanulók egyéni és képességbeli különbségeit, hogy mindenki megtalálja a számára legoptimálisabb lehetőséget az aktív bekapcsolódásra.

Berényi Diana
gyógypedagógus
okleveles gyógypedagógia-tanár

Diszkrimináció

Az elkészített óratervek a diszkriminatív helyzetek felismerését célozzák. A bevezető órát a saját vélemények és élmények megfogalmazásával kezdjük, ezt követően jutunk el a jogi fogalmak tisztázásán keresztül az egyes jogesetek megvitatásáig.

Fontosnak tartom, hogy a fiatalok megtanuljanak ráérezni a kritikus helyzetekre, és ehhez tudjanak segítséget igénybe venni. Ezért került bele a tervekbe egy ismeretadó óra, ahol a tanulók megismerhetik a TASZ honlapján található kisokost, amelynek segítségével maguk megválaszolhatják a diszkriminációval kapcsolatos kérdéseiket. Különböző példákon keresztül vitathatják meg, hogy mit

is jelent valójában a diszkrimináció, ki és miben hibázott, amikor valakit hátrányos megkülönböztetésben részesített.

Ahhoz, hogy az órák elérjék a céljukat, a tanulásban akadályozott tanulók számára elképzelhető, a saját életükre vonatkoztatható esetekkel célszerű dolgozni. Az utolsó órán a megszerzett ismeretek alapján a tanulók közösen készítenek el egy ajánlást egy általuk választott szervezet, cég számára a diszkriminatív viselkedések megelőzése érdekében.

Banai Kinga
gyógypedagógus

Illegális szerek

A 14-18 éves korosztály igen nagy része kipróbál illegális szerezket, vagy válik alkalmi fogyasztóvá, így a legtöbb szakiskolában is felüti a fejét a kábítószer. Érdemes a témát akkor elővenni, amikor figyelemfelhívó jeleket tapasztalunk (ilyen jelek lehetnek a tanulók közötti viccek, ráutaló kifejezések).

Az órákon a tanulók megismerkedhetnek a droghasználattal kapcsolatos legfontosabb jogi fogalmakkal, helyzetekkel, amelyek segítségével felelősségteljes döntéseket hozhatnak a jövőben. Így elkerülhetik, hogy egy esetleges rendőrségi eljárás a jövőjüket, karrierlehetőségeiket veszélybe sodorja. A foglalkozások célja, hogy a droghasználatról

való közös gondolkodás segítségével fejlődjön a fiatalok ítélőképessége. Az ártalomcsökkentéshez, a drogprevencióhoz ugyanis nem a kontraproduktív, gyakran stigmatizáló tiltáson, hanem a jogtudatosításon keresztül vezet az út.

Az óravázlatok szorosan egymásra épülnek, ezért két foglalkozás között nem érdemes sok időt hagyni. A legcélszerűbb egy projekt keretein belül megvalósítani az órákat, egy olyan ember vezetésével, akiben bíznak a diákok (az osztályfőnökkel). A fiatalok meglátásaira és előzetes tudására építenek az órák, hiszen ebben az életkorban a kortársak véleménye mindennél fontosabb. A beszélgetések között iktassunk be csapatépítő játékokat, ezzel eredményesebb munkát végezhetünk.

Az óravázlatokból az állampolgári ismeretek tantárgyban a jogok, a természetismeret órákon a legális és illegális szerek témaköröknél meríthetünk ötleteket. A témával kapcsolatos IKT feladatokat pedig a digitális kultúra órákon is elkészíthetik a tanulók, ezzel is segítve az ismeretek elmélyítését. Ebben az esetben javaslom az érintett pedagógusok csapatban való együttműködését.

Pócz Anita
gyógypedagógus

Választási rendszer

A gyerekeket már egészen kis kortól körülveszi a választás témája: hallanak róla otthon, látják a híreket a TV-ben, az interneten vagy a plakátokat az utcán. A fiatalok a közélet eseményeiről azonban sajnos a családokban gyakran nem tudnak vagy nem mernek beszélgetni. Pedig nagy nyitottsággal állnak a választások témájához, van véleményük a közéleti eseményekről, szeretnének részesei lenni azoknak. Ezért különösen fontos, hogy amikor már megfelelő háttértudással rendelkeznek a témáról, beszéljenek, tanuljanak a választásokról és az ehhez kapcsolódó jogaikról. A foglalkozások során érdemes nyitott füllel figyelni a meglátásaikra, hogy azokra a kérdésekre is választ kapjanak, amelyek aktuálisan foglalkoztatják őket.

A választással kapcsolatos foglalkozástervezettek beépítését az állampolgári ismeretek tantárgyhoz ajánlom. Az óratervezetekben megtalálható tartalmak jól illeszkednek a kerettanterv követelményeihez, építenek az 1. témakör (társadalmi szabályok, jog, ügyintézés, norma), valamint a 2. témakör (állampolgári ismeretek államforma, köztársaság, demokrácia, demokratikus alapelvek, jelölt, jelöltállítás, választás, párt, kormány, parlament, média, vélemény, állampolgári jogok és kötelezettségek, irat, okmány) alapfogalmaira. A téma kapcsolódhat továbbá az Osztályfőnöki óra 2. témakör (önismeret) anyagához is.

Szabóné Lajtai Barbara
gyógypedagógus

EGÉSZSÉGÜGYI JOGOK

jogtudatosító gyorsalpaló pedagógusoknak

Egészségügyi jogok – jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

A betegjogokról általában

A modern állam sok szolgáltatást nyújt, például egészségügyi szolgáltatásokat. Joggal várjuk el, hogy ezek a szolgáltatások jó színvonalúak legyenek, hiszen alapvető jogunk érvényesülni azért, hogy bizonyos egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vehessünk. Ezért elengedhetetlen, hogy az állam jó színvonalon nyújtson szolgáltatásokat az embereknek. Az egészségügyi ellátásnak teljesítenie kell a betegbiztonság alapvető követelményeit.

A gyakorlatban azonban sokan szembesülnek ennek az ellenkezőjével, amikor saját maguk vagy közeli hozzátartozójuk kerül az egészségügyi ellátórendszerbe. Szinte mindenkinek van története olyan helyzetről, amikor a betegeket megillető jogok gyakorlatilag nem érvényesültek. Ezért **fontos, hogy a betegek, orvosok tájékozottak, jogtudatosak legyenek**, tudjanak és merjenek kiállni azért, hogy megkapják, ami jár nekik, és ne kényszeríthessék őket semmi olyanra, ami nem jogszerű. A betegjogok célja csökkenteni a beteg emberek kiszolgáltatottságát.

Az egészségügyi rendszerről

Az egészségügyi rendszer gyakran egy útvesztő az abban kevésbé jártasak számára. Sokan nem tudják, hogy mikor, kihez lehet, kell fordulni.

A **házi orvosát** például **mindenki kiválaszthatja** (tehát nem kötelező a körzeti házi orvost választani). Ha lakóhelyünk szerinti házi orvost választjuk, akkor neki majdnem minden esetben kötelező elfogadnia a jelentkezésünket. Csak különösen indokolt esetben utasíthat el. Fontos azonban tudni, hogy az az orvos nem köteles fogadni a jelentkezésünket, akinek az adott körzet alapján nincs ellátási kötelezettsége. Évente egy alkalommal indokolás nélkül átkérhetjük magunkat másik házi orvoshoz.

A házi orvosunkat minden olyan problémával felkereshetjük, amivel kapcsolatban nincs szükségünk sürgősségi ellátásra. A házi orvos feladata eldönteni, hogy melyik szakorvoshoz irányítson az adott problémával. Házi orvosi rendelésen kívüli időben a **házi orvosi ügyeletet** kereshetjük fel olyan problémákkal, amelyek nem igényelnek sürgősségi ellátást, de nem várhatnak a legközelebbi rendelési időig.

A szakrendelőben **járóbeteg-szakellátás** folyik. A szakrendelőbe a házi orvos ad beutalót, enélkül nem vehetjük igénybe az ellátást. Fontos tudni, hogy a házi orvos olyan szakrendelőbe is adhat beutalót, ami területileg nem illetékes. Vannak olyan esetek, amikor nincs szükség beutalóra. Ilyen például, amikor azonnali ellátásra szorulunk, illetve van néhány olyan szakellátás, ami nem beutalóköteles.

Sürgősségi betegellátó osztályhoz akkor fordulhatunk, amikor azonnali ellátásra van szükségünk. Kórházi osztályra (fekvőbeteg-ellátásba) pedig kétféleképpen kerülhetünk: vagy sürgősségi ellátásból, vagy beutaló alapján.

Egészségügyi adatkezelés

Egészségügyi ellátásunk során számos fontos személyes adatunkat kezelik. Az egészségügyi adatok az egészségi állapotunkkal kapcsolatos információk, például betegségek, kezeléseink története, gyógyszereink. Ezek érzékeny személyes adatoknak (ún. különleges adatoknak) számítanak, ezért a törvény kiemelt védelemben részesíti őket. A jog szigorúan szabályozza, hogy ki, mikor és milyen céllal ismerheti meg vagy kezelheti egészségügyi adatainkat.

Alapvető érdekünk, hogy ezeket az adatokat megismerhessük, ugyanakkor lehet, hogy nem szeretnénk, hogy bárki más, akár saját kezelőorvosunk hozzáférjen. Az **Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (EESZT)** bevezetésével 2017 óta online is hozzáférhetővé váltak az egészségügyi kezeléssel kapcsolatos adatok (például beutalók, orvosi receptek, orvos-beteg találkozások összefoglaló adatai, zárójelentések, leletek stb) a betegek és az őket ellátók számára. A felhasználók ezen a felületen rendelkezhetnek arról, hogy az egyes egészségügyi adataikhoz mely orvosok férhetnek hozzá, valamint nyomon követhetik, hogy ki, mikor, mely intézettől és mely adatait kérdezte le.

Jogorvoslatok betegjogi sérelem esetén

Ha úgy érezzük, hogy az egészségügyi ellátás során sérültek a jogaink, különféle jogi eszközökkel, jogorvoslati lehetőségekkel élhetünk. Van köztük olyan, ami könnyebben igénybe vehető és inkább arra való, hogy az ellátás közben felmerülő konfliktust oldjuk meg vele, és van olyan is, ami jogi szakértelmet igénylő, hosszabb eljárás. Lehetséges jogorvoslati eljárások betegjogi sérelem esetén:

- **a betegjogi panaszeljárás**
- **a népegészségügyi hatóságnak, illetve fenntartónak küldött panasz nyomán induló eljárás**
- **a műhibaper**
- **a személyiségi jogi per**
- **az alapvető jogok biztosának eljárása**
- **az Egyenlő Bánásmódot Felelős Főigazgatóság eljárása**
- **büntetőeljárás**

További információ elérhető az alábbi oldalakon:

- Tájékoztató az egészségügyi rendszerről:
<https://tasz.hu/hova-mehetek-orvoshoz>
- Egészségügyi dokumentáció: Mihez van jogunk?
<https://tasz.hu/egeszsegugyi-adatok>
- Tájékoztató az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térről (EESZT):
<https://tasz.hu/elektronikus-egeszsegugyi-szolgalatasi-ter-eeszt-1x1>
- További jogtudatosító anyagok:
<https://tasz.hu/betegjogok>

Gyógypedagógus	Berényi Diana		
NAT műveltségi terület	Kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák		
Kerettantervi kapcsolatok	2. témakör: <i>Önismeret – Testi és lelki egészség</i>	3. témakör: <i>Egészségtan – Környezet-egészségtani és munka-egészségtani ismeretek</i> (járóbeteg-ellátás: háziorvosi ellátás, szakrendelések)	2. témakör: <i>Állampolgári ismeretek</i> (az állam feladatai – egészségügyi ellátás)
Tantárgy	Osztályfőnöki	Természettudomány	Állampolgári ismeretek
Osztályfok	9E. előkészítő		
Az óra témája	1. Az egészségügy rendszere 2. Egészségügyi jogaim 3. Egészségügyi adataim 4. Háziorvostól a kórházig 5. Ép testben, ép lélek		
Az óra típusa	Képességfejlesztő, ismeretbővítő		
Az óra cél- és feladatrendszere	Megismertetni a fiatalokkal a jogaikat az egészségügyi rendszerben. Ezen felül egészségük megőrzésére és az egészséges életmódra nevelés.		
Jogok	Betegjogok: az egészségügyi ellátáshoz való jog, az emberi méltósághoz való jog, a kapcsolattartás joga, a tájékoztatáshoz való jog, az önrendelkezéshez való jog, az ellátás visszautasításának joga, az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga, az orvosi titoktartáshoz való jog, az intézmény elhagyásának joga		

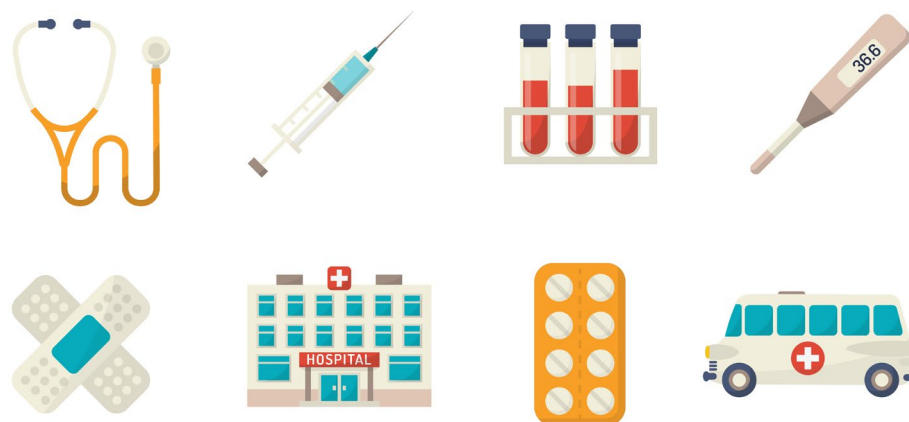
1. Bevezető óra – Az egészségügy rendszere

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5 perc	Témafelvezető kérdések megbeszélése: • Miért fontos vigyázni az egészségünkre? • Mit csinálhatok, hogy megőrizsem az egészségem? • Mit csináljak, ha beteg vagyok? Kihez fordulhatok?	Megbeszélés, osztálymunka	Egészség, betegség, egészségügy témájú képek vetítése/táblára ragasztása segítségül (1. melléklet)
10 perc	Hazánk egészségügyi rendszerének felelevenítése játékosan • Piramis pótlása (3. melléklet) • Gyakorlás példákkal (4. melléklet)	Cselekedtetés, játék, képességek szerinti heterogén csoportmunka	Csoportalakítás előre meghatározott szempontok szerint, egészségügy témájú képekkel (2. melléklet)
II. Főrészt			
15 perc	Fogalom/tartalom párosítás témái: 1. Kinek jár az egészségügyi ellátás? 2. Szakellátások, illetékesség, beutalás 3. Sürgősségi ellátás 4. Kórházi ellátás, ki kísér, ki látogat? • A tanulók bevezető gondolatot tartalmazó lapokat kapnak, amelyekhez színtereket, szakembereket, az ellátás formáját és példát kell párosítaniuk kártyákon (5. melléklet)	Cselekedtetés, páros munka	Csoportok párokra bontódnak az előzőleg használt képkártyák alapján. Tanulói képességekhez mérten differenciálni a feladatot: jobb képességű tanulónak üres táblázatot adni, a gyengébb képességű tanulónak bizonyos cellákkal töltve adni a táblázatot.

	• Önellenőrző lappal ellenőrizhetik a tanulók a munkájukat		Több példakártya is készült, idő függvényében több/kevesebb is használható.
10 perc	Széf játék • 12 kártya található a táblán, melyek mögött egy-egy eset található (6. melléklet), ezeket kell az egészségügy megfelelő szintjeire helyezni (3. melléklet, piramis) • minden sikeres megoldáshoz jár egy jutalom	Cselekedtetés, játék, páros munka	Jutalom lehet bármilyen motivátor, amit a tanulócsoport ismer és használ.
III. Befejezés			
5 perc	Önellenőrző teszt (7. melléklet) • Az óra témájához kapcsolódó ismétlő kérdések, feleletválasztós formában	Visszacsatolás, egyéni munka	Jobb képességű tanulóknak online forma, plusz feladat a végén

Mellékletek

1. Bevezető képek

2. Csoportalkotás

Források:

https://www.freepik.com/free-vector/illustrated-medical-stickers-set_14235582.htm#fromView=search&page=1&position=21&uuid=497c0215-e1fb-43a7-9a9e-f0cd67a90518

https://www.freepik.com/free-vector/medical-icons-flat-set_4407278.htm#fromView=search&page=1&position=3&uuid=0398357d-34d7-46d8-ab0e-92d8125a1133

https://culevit.hu/wp-content/uploads/2018/03/ha-egeszseg-van-minden-van-elozzuk_meg-a-rakot-1200x471.jpg

https://www.freepik.com/free-photo/top-view-green-red-food_22633997.htm#fromView=search&page=1&position=16&uuid=ebf1d83a-3fc4-433a-95fa-bef1ce7499c0

https://www.freepik.com/free-ai-image/3d-water-ai-generate_59582178.htm#fromView=search&page=1&position=3&uuid=49606841-f343-43a8-b3af-7599f84e06e1

<https://www.health.harvard.edu/blog/phytonutrients-paint-your-plate-with-the-colors-of-the-rainbow-2019042516501>

3. Piramis pótlása

fekvőbeteg-ellátás
járóbeteg-ellátás
alapellátás
házi betegápolás

4. Gyakorlófeladatok

<https://learningapps.org/watch?v=poi4p5x6j20>

<https://learningapps.org/watch?v=pzddn9tgn20>

<https://learningapps.org/watch?v=p0pah24tt20>

<https://learningapps.org/watch?v=pq042w3m220>

5. Táblázatos párosítás

Táblázat:

Bevezető gondolat	Szintér	Szakember	Ellátás formája	Példamondat
Minden olyan problémával, amivel nincs szükségünk sürgősségi ellátásra érdemes először a lakóhelyünkön lévő rendelőt felkeresni.				
Az intézmény megválasztásánál fontos tudni, hogy a beutalónak abba az intézménybe kell szólnia, ahova menni szeretnénk, tehát ezt a beutaló orvossal előre egyeztetni kell.				
Minden betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve a súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését biztosító ellátáshoz, valamint fájdalmának csillapításához és szenvedéseinek csökkentéséhez.				

A kórházban lévő betegeket meglátogathatják rokonaik, barátaik, továbbá a törvény lehetővé teszi minden súlyos állapotú beteg számára, hogy az általa megjelölt személy akár folyamatosan, állandóan mellette tartózkodjon.				

Kártyák:

háziiorvosi rendelő	háziiorvos	alapellátás	Napok óta köhögök, gyógyszerre lesz szükségem.
háziiorvosi rendelő	védőnő/gyermekorvos	alapellátás	A kisbabám már egy hónapos, elviszem a kötelező vizsgálatokra.
szakrendelő	szemészet	járóbeteg-ellátás	Új szemüvegre lesz szükségem, el kell mennem vizsgálatra.

szakrendelő	röntgen	járóbeteg-ellátás	Lassan leveszik a gipszet a lábamról, el kell menni előtte vizsgálatra.
háziiorvosi rendelő	háziorvos	sürgősségi alapellátás	Két napja nagyon magas a lázam, ma lázgörcsöm volt, azonnal szükségem van orvosi segítségre.
szakrendelő	traumatológus	sürgősségi alapellátás	Elütött egy autó, eltört a kezem és nagyon vérzik az alkarom, azonnal orvosi ellátásra van szükségem, össze kell varrni a sebem.
kórház	altatóorvos	fekvőbeteg-ellátás	A műtét előtt el fognak altatni, az orvosom a részleteket az anyukámnak is el kell mondja, mert még kiskorú vagyok.
kórház	sebész	fekvőbeteg-ellátás	El kellett távolítani a hasamról egy anyajegyet. Az orvos a műtét után beszámolt a részletekről nekem és a feleségemnek is, mert megkértem rá.

Önellenőrző lap:

Bevezető gondolat	Szintér	Szakember	Ellátás formája	Példamondat
Minden olyan problémával, amivel nincs szükségünk sürgősségi ellátásra érdemes először a lakóhelyünkön lévő rendelőt felkeresni.	háziiorvosi rendelő	háziiorvos	alapellátás	Napok óta köhögök, gyógyszerre lesz szükségem.
	háziiorvosi rendelő	védőnő/gyermekorvos	alapellátás	A kisbabám már egy hónapos, elviszem a kötelező vizsgálatokra.
Az intézmény megválasztásánál fontos tudni, hogy a beutalónak abba az intézménybe kell szólnia, ahova menni szeretnénk, tehát ezt a beutaló orvossal előre egyeztetni kell.	szakrendelő	szemészet	járóbeteg-ellátás	Új szemüvegre lesz szükségem, el kell mennem vizsgálatra.
	szakrendelő	röntgen	járóbeteg-ellátás	Lassan leveszik a gipszet a lábamról, el kell menni előtte vizsgálatra.
Minden betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve a súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését biztosító ellátáshoz, valamint fájdalmának csillapításához és szenvedéseinek csökkentéséhez.	háziiorvosi rendelő	háziiorvos	sürgősségi alapellátás	Két napja nagyon magas a lázam, ma lázgörcsöm volt, azonnal szükségem van orvosi segítségre.
	szakrendelő	traumatológus	sürgősségi alapellátás	Elütött egy autó, eltört a kezem és nagyon vérzik az alkarom, azonnal orvosi ellátásra van szükségem, össze kell varrni a sebem.

A kórházban lévő betegeket meglátogathatják rokonaik, barátaik, továbbá a törvény lehetővé teszi minden súlyos állapotú beteg számára, hogy az általa megjelölt személy akár folyamatosan, állandóan mellette tartózkodjon.	kórház	altatóorvos	fekvőbeteg-ellátás	A műtét előtt el fognak altatni, az orvosom a részleteket az anyukámnak is el kell mondja, mert még kiskorú vagyok.
	kórház	sebész	fekvőbeteg-ellátás	El kellett távolítani a hasamról egy anyajegyet. Az orvos a műtét után beszámolt a részletekről nekem és a feleségemnek is, mert megkértem rá.

6. Széf játék (célszerű a kártyákat A/4-es méretben nyomtatni)

Eláztam az esőben és meghűltem, iszom a forró teát.	A fejem órák óta fáj, beveszek egy fájdalomcsillapítót.	Kicsit kapar a torkom, beveszek egy kanál mézet, az mindig segít.
Szükségem van beutalóra, az éves vérvételre, elmegyek és íratok fel.	Elfogyott itthon a fájdalomcsillapító gyógyszerem, elmegyek receptet felírtni.	A tegnapi erdei kirándulás óta folyamatosan tüsszögök, kapar a torkom, szerintem orvoshoz kellene mennem.

Elvágтам a kezemet, el kell mennem a sebészetre, hogy ellássák.

Felvettek a szakács képzésre, el kell menjek tüdőszűrő vizsgálatra.

Úgy érzem rosszabbul látok, emiatt a szemészeten fogják megvizsgálni a látásomat.

Vakélgulladásom van, azonnal műtétre van szükségem.

Túl vagyok a mandulaműtéten. Sokat alszom még, az infúzió is most csepeg le, utána jönnek vért venni.

Cukorbeteg vagyok és be kell állítani a gyógyszereimet, egy hétig be kell feküdnöm a kezelés miatt.

7. Önellenőrző teszt

Húzd alá a helyes választ!

1. Megbetegedtem, folyik az orrom, mi a teendőm?

- a) elmegyek gyorsan a háziorvoshoz
- b) orrspray-t használok, hogy kitisztuljon az orrom
- c) lázcsillapítót szedek be

2. Hol tudom igénybe venni az alapellátást?

- a) háziorvosi rendelőben
- b) szakrendelőben
- c) kórházban

3. Kik dolgoznak az alapellátásban?

- a) műtőssegéd, szakorvos, ápoló
- b) nővér, altatóorvos, háziorvos
- c) háziorvos, védőnő, gyermekorvos

4. A háziorvos nem tudja ellátni a fájó fülem, tovább irányít a fül-orr-gégészeti szakrendelésre ezzel a dokumentummal:

- a) recept
- b) ambuláns lap
- c) beutaló

5. Kik dolgoznak az alapellátásban?

- a) műtőssegéd, szakorvos, ápoló
- b) nővér, altatóorvos, háziorvos
- c) háziorvos, védőnő, gyermekorvos

6. Ki dolgozik a neurológián?

- a) tüdőgyógyász
- b) ideggyógyász
- c) belgyógyász

7. Mit jelent a járóbeteg-ellátás?

- a) jövök-megyek a vizsgálatkor
- b) jövök, de ott is kell aludjak a vizsgálat miatt
- c) csak járóképes embereket látnak el

8. Olyan egészségügyi intézmény, ahol több éjszakát is eltölthetünk szükség esetén.

- a) háziorvosi rendelő
- b) szakrendelő
- c) kórház

9. Ez alapján történik a betegellátás Magyarországon:

- a) társadalombiztosítás
- b) egészségügyi hozzájárulás
- c) egészségbiztosítás

10. A TAJ-t hatósági igazolvánnyal, az ún. „TAJ kártyával” lehet igazolni, ki állítja ki?

- a) minisztérium
- b) önkormányzat
- c) kormányhivatal

2. Ismeretátadó óra – Egészségügyi jogaim

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
10 perc	- Mit jelentenek a betegjogok? - Kikre vonatkoznak? - Hol tájékozódhatok róluk? https://tasz.hu/jogok-az-egeszsegugyben	Figyelemfelkeltés, aktivizálás, osztálymunka	Hívóképek kivetítése/ táblára ragasztása segítségével (1. melléklet)
II. Főrész			
15 perc	Milyen jogaim vannak az egészségügyben? <i>Beszélgetés, véleménynyilvánítás a jogok kapcsán</i> - az egészségügyi ellátáshoz való jog - az emberi méltósághoz való jog - a kapcsolattartás joga - a tájékoztatáshoz való jog - az önrendelkezéshez való jog - az ellátás visszautasításának joga - az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga - az orvosi titoktartáshoz való jog - az intézmény elhagyásának joga - Jelentéstársítás (3. melléklet) - Önellenőrzés megoldókulccsal	Figyelemfelkeltés, aktivizálás, osztálymunka	Jogok szókártyái megjelennek a táblán (2. melléklet) Jelentéstartalmak kiosztásánál az egyértelműbb mondatok kerüljenek a gyengébb képességű tanulóhoz Tanulói létszámtól függően, a jobb képességű tanulók több mondattal is dolgozhatnak

15 perc	Párosítós feladat: - Ebben a feladatban szituációkat kell párosítani a hozzájuk kapcsolódó jogokkal, az előző feladatban megismert jogok és jelentésük alapján (5. melléklet) - Önellenőrzés megoldókulccsal - A feladatban jogsértő esetek is megjelennek, ezeket a közös, szóbeli ellenőrzés során együtt elemezzük	Cselekedtetés, páros munka	Képességek szerinti homogén párok alakítása képkártyákkal (4. melléklet) Feladat két szinten differenciált: egyértelműbb és elgondolkodtatóbb szituációkkal dolgoznak a párosok
III. Befejezés			
5 perc	Legyen Ön is milliomos (6. melléklet) - Ebben a feladatban különböző esetekről kell eldönteniük a tanulóknak, hogy melyik jog érvényesül, illetve jogszerűtlen eseteknél hogyan sérül a jog - Az esetekhez négy válaszlehetőség tartozik, egy helyes válasz megjelölése a cél	Játék, osztálymunka	Kérdések megválaszolásánál a felszólítás során differenciálni

Mellékletek

1. Hívóképek

https://juratus.elte.hu/wp-content/uploads/2021/11/orvos_vs_jog.jpg

<https://www.elte.hu/media/ec/b1/2ed3ab21901d1ad4513a41274e7ca9c9d5f1746f1fc6cbcbd2c63d406827/jog&gazdas%C3%A1g.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/ae/Star_of_life.svg/240px-Star_of_life.svg.png

2. Jogok szókartyái

az egészségügyi ellátáshoz való jog - az emberi méltósághoz való jog - a kapcsolattartás joga
a tájékoztatáshoz való jog - az önrendelkezéshez való jog - az ellátás visszautasításának joga
az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga - az orvosi titoktartáshoz való jog - az
intézmény elhagyásának joga

3. Jelentéstársítás

Táblázat darabolva – Megoldókulcs egyben

<https://tasz.hu/jogok-az-egeszsegugyben>
<https://learningapps.org/watch?v=pdd8h5a7n22>

Az egészségügyi ellátáshoz való jog	Akinek az egészségi állapota indokolja, annak joga van, hogy hozzáértő orvosok megvizsgálják, gyógykezeljék, és fájdalmait csillapítsák.
Az emberi méltósághoz való jog	A betegeket udvarias megszólítás és tiszteletteljes bánásmód illeti meg, valamint csak az ellátásukhoz szükséges beavatkozásokat szabad elvégezni, és tiszteletben kell tartani személyes szabadságukat is.
A kapcsolattartás joga	A kórházban lévő betegeket meglátogathatják rokonaik, barátaik, továbbá a törvény lehetővé teszi minden súlyos állapotú beteg számára, hogy az általa megjelölt személy akár folyamatosan mellette tartózkodjon.
A tájékoztatáshoz való jog	Érthető, tehát nem orvosi szakkifejezésekkel teletűzdelt tájékoztatást kell kapnunk, és a kezelőorvosnak meg kell válaszolnia a kérdéseinket.
Az önrendelkezéshez való jog	A betegek maguk dönthetnek a kezelésükkel kapcsolatos kérdésekben: elmegyünk-e az orvoshoz, mely beavatkozások, vizsgálatok elvégzésébe egyezünk bele, melyeket utasítunk vissza. Az orvos csak olyasmit csinálhat velünk, amihez hozzájárultunk.
Az ellátás visszautasításának joga	A betegek dönthetnek úgy, hogy nem veszik igénybe az orvosi ellátást, illetve az egyes beavatkozásokat. A legtöbb esetben elegendő, ha a döntést szóban közöljük az orvossal. Ha komoly az állapotunk, maradandó károsodásra, súlyos egészségromlásra számíthatunk, akkor a betegnek saját kezűleg írt és aláírt nyilatkozatban kell rendelkeznie az ellátás visszautasításáról.
Az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga	A törvény jogot biztosít a betegnek arra, hogy a rá vonatkozó egészségügyi adatokat megismerhesse (leletek, röntgenfelvételek, írásos orvosi vélemények, stb.). A dokumentumokba nemcsak betekinthez, de másolatot is kérhet vagy készíthet, akár le is fényképezheti. Ha másolatot kér, az első alkalommal ingyenes.
Az orvosi titoktartáshoz való jog	Az orvosok és valamennyi egészségügyi dolgozó köteles bizalmasan kezelni a betegekkal kapcsolatos információkat. Orvosi titoknak számít minden, ami a megbetegedéssel, a vizsgálatokkal és a gyógykezeléssel kapcsolatos.
Az intézmény elhagyásának joga	A betegnek joga van az egészségügyi intézményt bármikor elhagyni, ha azzal nem veszélyeztetni mások egészségét.

4. Páralkotás

https://www.freepik.com/free-photo/top-view-green-red-food_22633997.htm#fromView=search&page=1&position=16&uuid=ebf-1d83a-3fc4-433a-95fa-bef1ce7499c0

https://www.freepik.com/free-ai-image/3d-water-ai-generate_59582178.htm#fromView=search&page=1&position=3&uuid=49606841-f343-43a8-b3af-7599f84e06e1

<https://www.health.harvard.edu/blog/phytonutrients-paint-your-plate-with-the-colors-of-the-rainbow-2019042516501>

5. Párosító feladatok

Jogok	Jogszerű esetek	Jogsértő esetek
Az egészségügyi ellátáshoz való jog		

Az emberi méltósághoz való jog		
A kapcsolattartás joga		
A tájékoztatáshoz való jog		
Az önrendelkezéshez való jog		
Az ellátás visszautasításának joga		

Az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga		
Az orvosi titoktartáshoz való jog		
Az intézmény elhagyásának joga		

Kártyák

Bécinek hetek óta fáj a feje, úgy döntött elmegy a háziorvoshoz, aki meg is vizsgálta és tovább utalta a megfelelő szakorvosi ellátásra.	Peti elesett a biciklijével, beütötte a fejét. Anyukája elvitte a sürgősségre, ahol bekötötték a vérző sebét, de nem röntgenezték meg az anyuka kérésére sem, mivel nem volt súlyos a sérülése.	A váróteremben várakozó Feri már hosszú percek óta üldögél, pedig időpontra jött. Az asszisztens többször kiszól a vizsgálóból, hogy sajnos még várnia kell, de elnézését kéri és újsággal kínálja.
Rita osztályában orvosi vizsgálat van, idő hiányában az összes lányt egyszerre hívja be az iskolaorvos és mindenki végignézi a másik vizsgálatát.	Katinak eltört a lába és kórházban fekszik. A barátnője rendszeresen látogatja őt és visz neki friss gyümölcsöt is.	Géza 20 éves, és hallásvizsgálatra érkezett az édesapjával. Gézát az orvos tájékoztatta a további kezelésekről, de ő sajnos nem értette. Kérte, hogy küldjék be az apukáját, de mivel már nagykorú, nem engedték be hozzá.
Tomi emailben kapta meg a laboreredményeket, ezzel felkereste háziorvosát, aki elmagyarázta neki mi mit jelent. Tomi kérdéseire is lassan, érthetően válaszolt a doktor, minden apró részletről tájékoztatta.	Juci megkapta az allergiavizsgálat eredményeit, de több dolgot nem értett. Összeírta a kérdéseit és felkereste orvosát. Az orvosa válaszolt is a kérdésekre, de Juci nem tudott mindent leírni, így még mindig nem tudja, mi a teendője. Az orvosa nem tájékoztatta bővebben.	Piri hányingerre panaszodik az iskolában, a védőnő adna neki gyógyszert rá, de Piri addig nem szeretné bevenni, amíg az anyukáját nem értesítik róla, így az osztályfőnök felhívta az anyukáját.
Roli, aki végzős középiskolás és már elmúlt 18 éves, szeretne influenza elleni védőoltást kapni, amire az iskolában lehet jelentkezni. A nevelője nem engedi neki, mivel nem kötelező a védőoltás felvétele.	Timi elesett a testnevelésórán, és nagyon beütötte a térdét. A tanár felajánlja, hogy hív neki mentőt, de Timi nem szeretné, inkább kér rá jeget.	Dani csúnyán megvágta a kezét, a sürgősségin ellátták, de nem áll el a vérzés és már nagyon sok vért vesztett. Dani ennek ellenére nem szeretné, hogy összevarrják a sebét, mert indulnia kell a munkába.

Hajnin több vizsgálatot is végrehajtottak, amíg a kórházban tartózkodott. A távozása napján az orvosa a kezébe adta a vizsgálat eredményeit és el is magyarázta őket.	Évi szerette volna kikérni a röntgenfelvételt a törött csuklójáról, de 3500 Ft-ba kerül a másolat. Sajnos nem volt nála ennyi pénz, így nem láthatta a leletet.	Cilinél, aki már 40 éves elmúlt, súlyos betegséget állapítottak meg. Megkérte az orvosát, hogy senkinek ne mondja el az eredményeket, még a házi orvosának se.
---	---	--

Szilvi a váróteremben várta a szemvizsgálata eredményeit, amikor az asszisztens kidugta a fejét az ajtón, és odakiáltotta neki, mik lettek a vizsgálat eredményei.	Laci felgyógyult a hasi műtétjéből, minden vizsgálata rendben van, de nincs bent senki, aki aláírja a zárójelentését. Laci ennek ellenére hazament és kérte, hogy küldjék majd a papírokat, amint aláírták őket.	Gabinak megszületett a kislánya. Minden vizsgálat rendben van, mind a ketten egészségesek. De már több mint egy hete bent tartják őket a kórházban, és hiába szeretnének hazamenni, nem engedik el őket.
--	--	--

Párosító feladat-önellenőrző lap

Jogok	Jogszerű esetek	Jogsértő esetek
Az egészségügyi ellátáshoz való jog	Bécinek hetek óta fáj a feje, úgy döntött elmegy a házi orvoshoz, aki meg is vizsgálta és tovább utalta a megfelelő szakorvosi ellátásra.	Peti elesett a biciklijével, beütötte a fejét. Anyukája elvitte a sürgősségire, ahol bekötötték a vérző sebét. De nem röntgenezték meg, az anyuka kérésére sem, mivel nem volt súlyos a sérülése.
Az emberi méltósághoz való jog	A váróteremben várakozó Feri már hosszú percek óta üldögél, pedig időpontra jött. Az asszisztens többször kiszól a vizsgálóból, hogy sajnos még várnia kell, de elnézését kéri és újsággal kínálja.	Rita osztályában orvosi vizsgálat van. Idő hiányában az összes lányt egyszerre hívja be az iskolaorvos és mindenki végignézi a másik vizsgálatát.

A kapcsolattartás joga	Katinak eltört a lába és kórházban fekszik. A barátnője rendszeresen látogatja őt és visz neki friss gyümölcsöt is.	Géza 20 éves, és hallásvizsgálatra érkezett az édesapjával. Gézát az orvos tájékoztatta a további kezelésekről, de ő sajnos nem értette, kérte, hogy küldjék be az apukáját, de mivel már nagykorú, nem engedték be hozzá.
A tájékoztatáshoz való jog	Tomi emailben kapta meg a laboreredményeket, ezzel felkereste háziorvosát, aki elmagyarázta neki mi mit jelent. Tomi kérdéseire is lassan, érthetően válaszolt a doktor, minden apró részletről tájékoztatta.	Juci megkapta az allergiavizsgálat eredményeit, de több dolgot nem értett. Összeírta a kérdéseit és felkereste orvosát. Az orvosa válaszolt is a kérdésekre, de Juci nem tudott mindent leírni, így még mindig nem tudja, mi a teendője. Az orvosa nem tájékoztatta bővebben.
Az önrendelkezéshez való jog	Piri hányingerre panaszkodik az iskolában, a védőnő adna neki gyógyszert rá, de Piri addig nem szeretné bevenni, amíg az anyukáját nem értesítik róla, így az osztályfőnök felhívta az anyukáját.	Roli, aki végzős középiskolás és már elmúlt 18 éves, szeretne influenza elleni védőoltást kapni, amire az iskolában lehet jelentkezni. A nevelője nem engedi neki, mivel nem kötelező a védőoltás felvétele.
Az ellátás visszautasításának joga	Timi elesett a testnevelésórán, és nagyon beütötte a térdét. A tanár felajánlja, hogy hív neki mentőt, de Timi nem szeretné, inkább kér rá jeget.	Dani csúnyán megvágta a kezét. A sürgősségin ellátták, de nem áll el a vérzés és már nagyon sok vért vesztett. Dani ennek ellenére nem szeretné, hogy összevarrják a sebét, mert indulnia kell a munkába.
Az egészségügyi dokumentáció megismerésének joga	Hajnin több vizsgálatot is végrehajtottak, amíg a kórházban tartózkodott. A távozása napján az orvosa a kezébe adta a vizsgálat eredményeit és el is magyarázta őket.	Évi szerette volna kikérni a röntgenfelvételt a törött csuklójáról, de 3500 Ft-ba kerül a másolat. Sajnos nem volt nála ennyi pénz, így nem láthatta a leletet.

Az orvosi titoktartáshoz való jog	Cilinél, aki már 40 éves elmúlt, súlyos betegséget állapítottak meg. Megkérte az orvosát, hogy senkinek ne mondja el az eredményeket, még a házi orvosának se.	Szilvi a váróteremben várta a szemvizsgálata eredményeit, amikor az asszisztens kidugta a fejét az ajtón, és odakiáltotta neki, mik lettek a vizsgálat eredményei.
Az intézmény elhagyásának joga	Laci felgyógyult a hasi műtétjéből, minden vizsgálata rendben van, de nincs bent senki, aki aláírja a zárójelentését. Laci ennek ellenére hazament és kérte, hogy küldjék majd a papírokat, amint aláírták őket.	Gabinak megszületett a kislánya. Minden vizsgálat rendben van. Mind a ketten egészségesek, de már több mint egy hete bent tartják őket a kórházban, és hiába szeretnének hazamenni, nem engedik el őket.

6. Legyen Ön is milliomos

<https://learningapps.org/watch?v=ptet04wtk22>

3. Ismeretátadó óra – Egészségügyi adataim

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
10 perc	Egészségügyi adatok - Az egészségi állapotunkkal kapcsolatos információk: betegségeink, kezeléseink története, gyógyszereink - Egészségügyi adatainkat az egészségügyi dokumentáció tartalmazza - Fogalompárosítás (1. melléklet)	Figyelemfelkeltés, előzetes tudás előhívása, osztálymunka	A fogalmakat és definíciókat szétosztjuk a tanulók között, az összeillő fogalompárokkal megalakulnak a tanulópárok is
10 perc	Egészségügyi dokumentáció - Fogalmak megbeszélése - párkalkotással - Gyakorló feladatok (2. melléklet) - Közös ellenőrzés szóban, felmerülő kérdések tisztázása	Megbeszélés, cselekedtetés, páros munka	Képességek szerint heterogén párok alakítása fogalmak-definíciók alapján
II. Főrés			
20 perc	EESZT megismerése: https://www.eeszt.gov.hu/oldalvalaszto.jsp - Felület megtekintése közösen - Főbb menüpontok - Lekérhető információk - Biztonsági beállítások - Titoktartás kérdései	Megbeszélés, magyarázat, aktivizálás, osztálymunka	A feleletválasztós kvíz alapján érdemes haladni
III. Befejezés			
5 perc	5 kérdéses kvíz - EESZT-vel kapcsolatos feleletválasztós kvíz (3. melléklet) „A”, „B”, „C” táblákkal jelzik a tanulók a válaszaikat a kivetített kérdésekre (4. melléklet)	Játék, egyéni munka	

Mellékletek:

1. Fogalom párosítás

recept	Írásbeli utasítás, amellyel az orvos gyógyszert rendel a gyógyszerésztől
beutaló	Ezzel a dokumentummal a háziorvos szakvizsgálatot kér a beteg részére
ambuláns lap	A járóbeteg-ellátás orvosi dokumentációja
zárójelentés	A kórházi ellátásról összefoglaló írásos dokumentum
lelet	Vizsgálati eredmény, amely egészségügyi adatokat tartalmaz
orvosi igazolás	Írásos dokumentum, amely bizonyítja, hogy megjelentünk az orvosnál
táppénzes papír	A dolgozó személyek jövedelemkiesésének pótlására szolgáló dokumentum

2. Online feladatok

<https://learningapps.org/watch?v=pr3ujn1mj20>

<https://learningapps.org/watch?v=pgtt9d6f320>

Feladatlap:

Döntsd el az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Írd a megfelelő betűjelet (I vagy H) az állítások mögé!

A lelet az egészségügyi vizsgálatok eredményét tartalmazza.	
Az ambuláns lapot a kórházi ellátásom végén kapom meg.	
A recept írásos jogi dokumentum, gyógyszerek kiváltására készül.	
A beutalóval csak fizetős ellátást tudok igénybe venni.	
A zárójelentés minden vizsgálatom eredményét és a kezeléseimet is tartalmazza.	
A háziorvos nem állíthat ki táppénzes papírt, ezért szakorvoshoz kell menni.	

Az előző feladat hamis állításait tedd igazzá! Válaszodat írd az alábbi vonalakra!

3. Feleletválasztós kvíz

<https://learningapps.org/watch?v=prrfvcja22>

4. Tanulói jelzőtáblák

A

B

C

A

B

C

4. Gyakorló óra - Háziorvostól a kórházig

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
10 perc	A „probléma” ismertetése: <i>„XY napok óta szédeleg és fejfájása is gyakran van. Úgy gondolja, biztosan csak az időjárás teszi, így amikor már nagyon fáj a feje, fájdalomcsillapítót szed be és beteget jelent az iskolában/munkahelyén. A szédüléssel nem is foglalkozik, csak odafigyel, hogy lassabban álljon fel és ne erőltesse meg magát. Így sok esetben nem tud odafigyelni a tanórán/ nem tudja elkészíteni a házi feladatait/ nem tud készülni a dolgozatokra-vizsgáira/a munkáját sem tudja ellátni.”</i> • Az asszociációs játékok és állásfoglalás után, konklúzió megfogalmazása közösen • Lehetőség szerint (amennyiben egyáltalán szükséges) az orvosi segítség kérése felé tereljük a témát	Figyelemfelkeltés, gondolatébresztés, osztálymunka	
II. Főrészt			
10 perc	Háziorvos felkeresése: beszélgetés a következő fogalmakról • Szabad orvosválasztás • Lakóhely szerinti háziorvosi rendelő • Időpontfoglalás • Igazolványok, recept, igazolás, táppénzes papír, ambuláns lap, beutaló • Háziorvosi vizsgálat menete	Ismétlés felidézés, osztálymunka	A gyengébb képességű tanulókat segítő kérdésekkel támogatjuk, aktivizáljuk

10 perc	Szituációs játék – szituációs kártyák segítségével eljátszunk többféle kimenetelű helyzetet: • Receptet kérünk, mert elfogyott a fájdalomcsillapítónk • Igazolást/táppénzes papírt íratunk fel, mert szédülés és fejfájás miatt nem tudunk iskolába/dolgozni menni • Kivizsgáltatjuk magunkat a háziorvossal, mert komolyabb betegsége gyanakszunk (vizsgálat menete, dokumentációja) • Vizsgálat után beutal a háziorvos egy szakorvosi rendelésre (mikor, hova mehetek, beutaló értelmezése, ambuláns lap) • Gyógyszerbeállítás kórházi kezelés keretében (hova menjek, ki látogathat, leletek értelmezése, orvosi titoktartás, zárójelentés)	Cselekedtetés, osztálymunka	A tanulók érdeklődésük és képességük alapján szerepeljenek egy-egy szituáció eljátszásában Szükség esetén rövid párbeszédekkel segíthetjük a bemutatást
III. Befejezés			
10 perc	Meséljük el! • Kiválasztunk egy tetszőleges helyzetet és a probléma felmerülésétől, a háziorvos felkeresésén át egészen a további teendőkig. Rövid történetbe/mesébe foglaljuk az XY-nal történeteket • Mindenki egymás után mond egy mondatot, így alakul ki a mese	Cselekedtetés, játék, osztálymunka	Az elhangzott mondatokat érdemes gépelni, így a tanulók nyomon tudják követni az elhangzottakat
5 perc	Lezáró gondolatok • A foglalkozáson szerzett élmények, tapasztalatok, ismeretek birtokában fogalmazzunk meg tanácsot XY-nak, hogyan járjon el a szédülés és fejfájása ügyében • Önkéntes alapon, jelentkező tanulók véleményét/tanácsot fogalmazhatnak meg		

5. Összegző óra - Ép testben, ép lélek

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5 perc	Villámválasz - A tanulók sorba állnak, egymás után kérdéseket kapnak a betegjogi témakörből - Eldöntendő kérdések, egyszavas, rövid válaszok - Minden helyes válasz egy pontot ér (ezeket fel lehet használni a társasjátékokban is)	Figyelemfelkeltés, motiválás, cselekedtetés, egyéni munka	Érdeemes a kérdéseket az előző foglalkozások ismeretanyagaiból és feladataiból összeválogatni a tanulói aktivitás, elsajátított ismeretek és képességszintek alapján A tanulók az egyéni képességszintjükhöz mérten kapjanak kérdéseket EÜ pont kártyák (1. melléklet)
5 perc	Csoportalkotás és játékszabály ismertetése - Csoportok megalkotása képekkel, elhelyezkedés a teremben - Játékszabály ismertetése a csapatokkal, felmerülő kérdések tisztázása (3. melléklet)	Cselekedtetés, magyarázat, frontálisan irányított egyéni munka	Csoportalakítás előre meghatározott szempontok szerint, képességszintnek megfelelően, egészségügy témájú képekkel (2. melléklet)

II. Főréssz			
25 perc	Társasjáték (4. melléklet) - Menet közben felmerülő kérdések megvitatása - Folyamatos, ösztönző jellegű segítségadás a csapatoknak - Versenyhelyzet miatt esetlegesen kialakuló konfliktusok kezelése	Játék, csoportmunka	Előzőleg megalakult heterogén képességű tanulócsoporthok
2 perc	Pontok összegzése, óra eleji pontok beszámítása	Frontális munka	
III. Befejezés			
8 perc	Reflexió - Kivetített mondatkezdések befejezése - Egyéni visszajelzés a betegjogi órákról, tanultakról, érzésekről, élményekről (5. melléklet)	Visszacsatolás, egyéni munka	Szükség esetén érdemes segítő kérdésekkel is megtámogatni a tanulókat

Mellékletek

1. EÜ pont kártyák

<https://cdn3.vectorstock.com/i/1000x1000/33/87/hospital-logo-vector-19783387.jpg>

2. Csoportalakítás képei

https://www.freepik.com/free-photo/top-view-green-red-food_22633997.htm#fromView=search&page=1&position=16&uuid=ebf-1d83a-3fc4-433a-95fa-bef1ce7499c0

https://www.freepik.com/free-ai-image/3d-water-ai-generate_59582178.htm#fromView=search&page=1&position=3&uuid=49606841-f343-43a8-b3af-7599f84e06e1

<https://www.health.harvard.edu/blog/phytonutrients-paint-your-plate-with-the-colors-of-the-rainbow-2019042516501>

3. Társasjáték leírása

- A start és a cél közötti állomásokon a tanulókat próbatételek várják.
- Minden mező tartalmaz egy eldöntendő kérdést, egy rövid választ igénylő kérdést vagy egy jogesettel kapcsolatos kérdést, amely az előző órák ismeretanyagaival kapcsolatos.
- Helyes válasz esetén a csapat tovább haladhat a pályán.
- Helytelen válasz esetén a csapat kimarad egy körből. Amennyiben egy másik csapat meg tudja válaszolni a feltett kérdést, úgy még egyszer jöhet.
- Akadnak a játék során olyan mezők, amelyek segítik, vagy hátráltatják a továbbhaladást.
- Az győz, aki először a célba ér. Amennyiben nem sikerül a társasjátékot végigjátszani, abban az esetben az győz, aki a legtávolabb jutott a pályán.

4. Játéktábla

<https://view.genial.ly/6291ffe33a832e0011787d68/interactive-content-board-game>

5. Önreflexió kérdései

A betegjogi órákon az tetszett, hogy ...

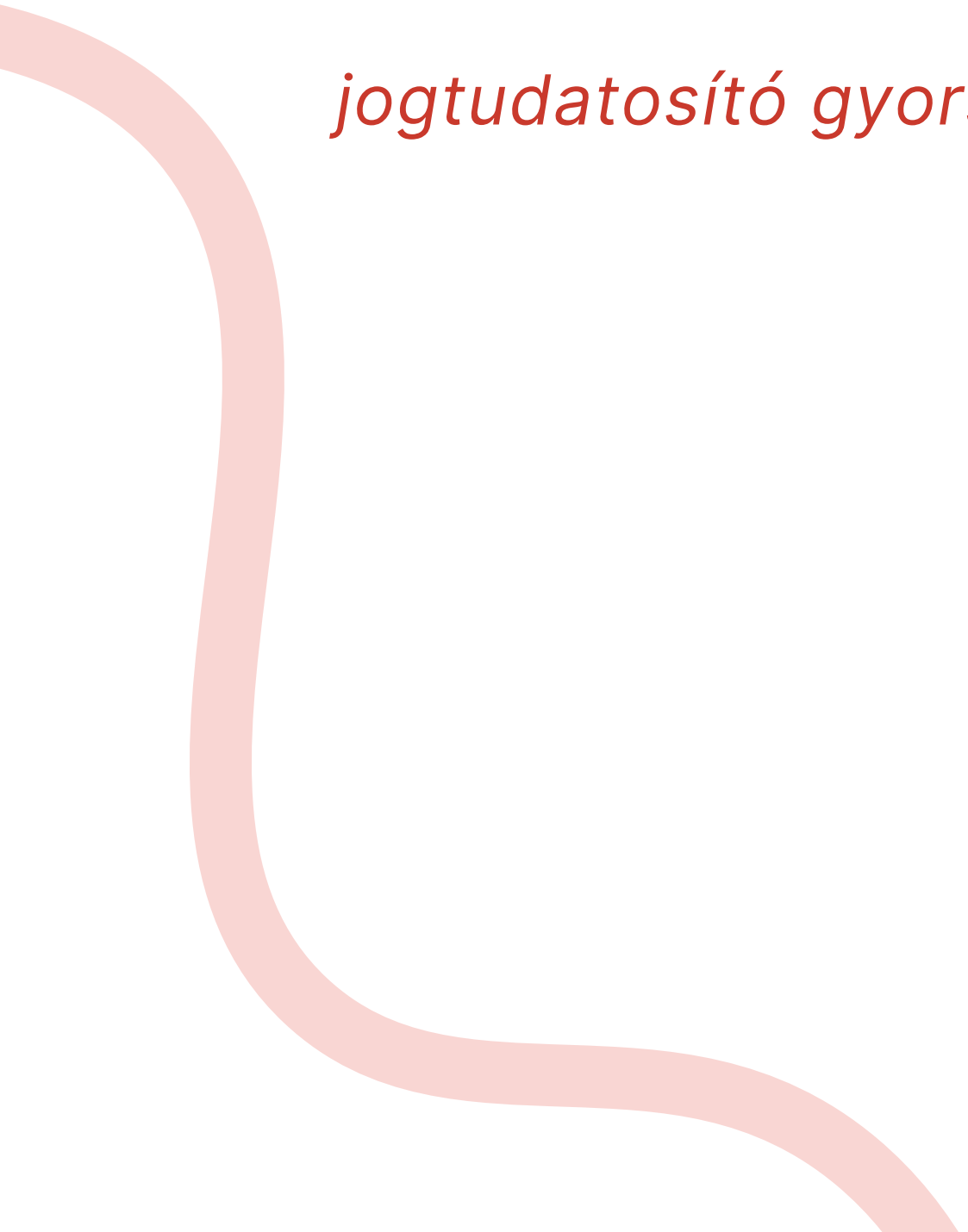
Az elmúlt órákon azt tanultam meg, hogy ...

A csoportmunkában jól/rosszul éreztem magam, mert ...

A betegjogi órákon az nem tetszett, hogy ...

A legjobban tetszett ...

A legrosszabb volt ...

DISZKRIMINÁCIÓ

jogtudatosító gyorsalpaló pedagógusoknak

Diszkrimináció – jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

Mi jelent a diszkrimináció?

A diszkrimináció, vagyis a **hátrányos megkülönböztetés** az egyenlő emberi méltósághoz való jog megsértését jelenti. A diszkrimináció tehát összefoglalóan azokra az esetekre utal, amikor valamilyen intézkedés, döntés vagy magatartás sérti az egyenlő bánásmódhoz való jogot és ezen keresztül az emberi méltóságot is. Arról, hogy pontosan mi minősül diszkriminációnak, kiket véd ettől a jog, és milyen jogorvoslati lehetőségei vannak az érintetteknek, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkty.) rendelkezik.

De pontosan milyen magatartást értünk diszkrimináció alatt? Fontos, hogy a diszkrimináció tilalma nemcsak azt jelenti, hogy a hatalommal rendelkezők nem okozhatnak hátrányt a sérülékeny helyzetben lévő embernek, hanem azt is, hogy az állam (és minden más erre kötelezett) kifejezetten **segítse a jogok érvényesülését azok körében, akik eleve hátrányból indulnak**. Más szóval az állam nem vonhatja el a védett tulajdonsággal (lásd lentebb) rendelkező sérülékeny társadalmi csoportok tagjaitól azt a többletsegítséget, amivel a hátrány kiküszöbölhető és amire a jogszabályok értelmében jogosultak. **A fogyatékossgal élő emberek esetében a diszkriminációmentesség garanciája például az észszerű alkalmazkodás követelményének biztosítása.**

Az „észszerű alkalmazkodás” az elengedhetetlen és megfelelő változtatásokat jelenti, amelyek nem jelennek aránytalan és indokolatlan terhet, viszont szükségesek ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek gyakorolni tudják jogaikat. Vagyis a hivatalok és középületek legyenek akadálymentesek, legyenek olyan tankönyvek és tansegédletek, amikből vak gyermekek is tudnak tanulni, az autizmusban érintett gyermekek is járhatnak másokkal együtt iskolába és megkapják a fejlődésükhöz szükséges fejlesztéseket, vagy a kerekesszéket használó emberek is elérjék a bankautomatákat és fel tudjanak venni készpénzt. Mindez fontos része a diszkrimináció tilalmának, hiszen az egyenlő bánásmód nem „azonos bánásmódot” jelent.

Ki követhet el diszkriminációt?

A diszkrimináció mindig valamilyen **alá-fölérendeltségi** viszonyban tud megjelenni, nem pedig egyenrangú állampolgárok között. Tipikus esete, amikor állami szervek (dolgozói) diszkriminálják az egyént, aki kiszolgáltatott helyzetben van (hiszen valamilyen módon muszáj hozzáférnie adott állami szolgáltatáshoz, vagy adott eljárásban részt vennie). Gondoljunk például a rendőrségre, különböző hatóságokra, önkormányzatokra, vagy akár kórházakra,

iskolákra, szociális intézményekre. Ezen felül vannak olyan alá-fölérendelt helyzetek, amelyekben egyáltalán nem jelenik meg az állam, de a törvény mégis védi a kiszolgáltatott egyént. Erre tipikus példa a munkaviszony, vagy az, amikor valaki az ügyfélforgalom számára nyilvánosan nyújt valamilyen szolgáltatást vagy értékesít árut (például egy éttermet, szórakozóhelyet vagy élelmiszerboltot üzemeltet). Ezekben az esetekben is kötelező megtartani az egyenlő bánásmód követelményét, és aki ezt megszegei, az diszkriminál, jogsértést követ el. Észben kell viszont tartani, hogy sok olyan viszonyrendszer van, amiben nem kényszeríthető ki az egyenlő bánásmód követelménye: a családjogban, a hozzátartozók közötti viszonyokban, vagy például az egyenrangú polgárok, iskolatársak, ismerősök egymás között viszonyában nem beszélünk diszkriminációról akkor sem, ha valaki a másikkal hátrányt okoz. **Minden esetben vizsgálni kell tehát, hogy pontosan ki az, aki látszólag sértette az egyenlő bánásmód követelményét.**

Kiket véd a jog a diszkriminációtól?

Azon felül, hogy megvizsgáljuk, ki különböztetett meg valakit hátrányosan, azt is meg kell néznünk, hogy ki ellen irányult ez a magatartás. A törvény ugyanis csak azokra az esetekre vonatkozik, amikor valakit a védett tulajdonsága miatt diszkriminálnak. A törvény felsorolja, hogy mi számít **védett tulajdonságnak**, ilyen például a nem, faji hovatartozás, bőrszín, nemzetiség, anyanyelv, fogyatékoság, vallás, szexuális irányultság, de ide tartozik a politikai vélemény vagy az életkor is.

Fontos megemlíteni, hogy a társadalmi származás és vagyoni helyzet, azaz a szegénység is védett tulajdonságok.

Mik a diszkrimináció fajtái?

Hátrányos megkülönböztetés többféleképpen érhet valakit. Ezek a diszkrimináció típusai, vagyis különböző módjai, megnyilvánulási formái. De mindegyik egyformán jogellenes! **Közvetlen hátrányos megkülönböztetés** az, amikor nyilvánvaló, hogy egy védett tulajdonság miatt hátrány ér valakit, például azért rúgják ki a munkahelyéről, mert gyermeke született. Ezzel szemben **közvetett a hátrányos megkülönböztetés**, ha valamilyen semlegesnek tűnő intézkedés jóval hátrányosabban érint egy bizonyos csoportot, mint a többieket. Ilyen például, ha kizárólag online lehet igényelni valamilyen települési támogatást vagy szociális ellátást, amire feltehetően épp azok vannak leginkább rászorulva, akiknek nincs internet hozzáférésük, mert idősek vagy mélyszegénységben élnek. **Zaklatásnak** számít, ha valakinek az emberi méltóságát sértik oly módon, hogy vele szemben megalázó, ellenséges, megfélemlítő környezetet hoznak létre (például egy hajléktalant minden nap többször, agresszív módon igazoltatnak). A **jogellenes elkülönítés** más szóval szegregáció tipikus esete, amikor egy iskolán belül a többiektől elkülönítik a roma származású gyerekeket. **Megtorlás** pedig az, amikor valaki fellép az egyenlő bánásmód védelmében, és emiatt éri őt hátrány. Ezek tehát mind diszkriminációt valósítanak meg és ilyen esetekben van lehetőség jogi eljárást indítani.

Hogyan lehet jogi úton fellépni a diszkriminációval szemben?

Ha az állam, egy munkáltató vagy bármely más kötelezett hátrányosan megkülönböztet egy védett tulajdonsággal rendelkező személyt, az jogsértést követ el. Jogsértés esetén személyiségi jogi pert lehet indítani a jogsértő ellen vagy az **Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság** eljárását lehet kezdeményezni. Ha a diszkrimináció nemcsak egy személyt, hanem egy egész közösséget érint (pl. egy település teljes roma lakosságát), akkor célszerű megkeresni egy civil szervezetet, amely az adott társadalmi csoport jogvédelmével foglalkozik. Ebben az esetben ugyanis közérdekű eljárást indíthat a civil szervezet az egész közösség védelmében, és nem az egyes érintetteknek kell külön eljárásokat megindítaniuk.

További információ elérhető az alábbi oldalakon:

- Mit tegyek, ha diszkrimináltak?
<https://tasz.hu/cikkek/az-egyenlo-banasmodhoz-valo-jog-ervenyesitese>
- Az Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság weboldala:
<https://www.ajbh.hu/en/ebff-mikor-serul-az-egyenlo-banasmod-kovetelmenye>
- Mit tehetsz a gyűlöletkeltés ellen?
<https://tasz.hu/mi-tehetsz-a-gyuloletkeltes-ellen/>
- Mit tegyek, ha rendőri visszaélést tapasztaltam?
<https://tasz.hu/tudastar/mit-tegyek-ha-rendori-visszael-est-tapasztaltam/>

Gyógypedagógus	Banai Kinga		
NAT műveltségi terület	Kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák		
Kerettantervi kapcsolatok	<i>1. témakör: Társadalmi szabályok</i> - A közösségi együttélés szabályai, a szabálytudat erősítése. - A szociális attitűd, az együttműködés, a tolerancia megnyilvánulásai magatartásában. - Jogok és kötelességek a társadalomban – az emberek együtt éléséhez szükséges normák megismertetése.	<i>6. témakör: Kommunikáció – Médiaismeret</i> - Aktív és passzív szókincs gyarapítása. - Önálló gondolatok bátor elmondása, a vélemény vállalása. - Képes a közlés kifejező és tájékoztató funkciójával élni, képes meggyőzni, érvelni, kérdezni, véleményt elfogadni.	<i>2. témakör: Önismeret: testi és lelki egészség</i> - Mondanivaló árnyalt közlése szóban és írásban. - Lényeges és lényegtelen körülmény egyre biztosabb megállapítása. - Törekvés a káros szokások kijavítására.
Tantárgy	állampolgári ismeretek	magyar nyelv és irodalom	osztályfőnöki
Osztályfok	9E. előkészítő		
Az óra témája	Diszkrimináció		
Az óra típusa	képességfejlesztő, ismeretbővítő		
Az óra cél- és feladatrendszere	A diszkrimináció hétköznapi megjelenésének megismerése, a pozitív és negatív megkülönböztetés megjelenésének felismerése.		
Jogok:	Szabadsághoz és biztonsághoz való jog, Megkülönböztetés tilalma, Tisztességes tárgyaláshoz való jog, Gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság		

1. Bevezető óra – Az emberi méltóság

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
4 perc	Bevezetés, témafelvetés A következő órákon egy új témával fogunk foglalkozni, de maga a jelenség mindannyiunk számára ismerős lesz. Ahhoz, hogy minél jobban körüljárjuk ezt a témát, először egy kártyacsomag lesz a segítségünkre. Többször beszélgettünk már kérdéskártyákkal, de most kivételesen számít a sorrend. Ezért, miután mindenki húzott egy lapot, a számozásnak megfelelően fogunk leülni a körbe rendezett székekre. A kártya tulajdonosa felolvassa a kérdést, és közösen gondolkozunk. Mindenki elmondhatja a véleményét, a benne felmerülő gondolatokat. Fontos, hogy nincs rossz válasz, hiszen a saját élményeink, érzéseink alapján fogunk válaszolni.	Figyelemfelkeltés, aktivizálás, önálló vélemény megfogalmazása	A tanteremben kör alakban vannak elrendezve a székek, így mindenki lát mindenkit, és a válaszok, gondolatok is szabadon áramolhatnak. A kérdéskártyákkal való játékos irányított beszélgetés izgalmas a tanulók számára, a társuk által megfogalmazott véleményt mindig érdeklődve hallgatják.
II. Főrés			
5 perc	Mitől érzed magad embernek?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.

5 perc	Mi különbözteti meg az emberi közösségeket az állati közösségektől?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
5 perc	Mi az, amitől jól érzed magad egy közösségben?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
5 perc	Mi az, amitől rosszul, kellemetlenül érzed magad mások társaságában?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
5 perc	Mit szoktál tenni, ha kellemetlenül érzed magad, vagy azt látod, hogy más rosszul érzi magát a többiek viselkedése miatt?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.

1 perc	Ez, amit ilyenkor érzel, az emberi méltóságod esetleges megsértése. Azt már tudjuk, hogy az emberek, akár egy országon, városon, sőt az osztályon belül is nagyon különbözőek, de mindenkinek joga van ahhoz, hogy tisztelve és biztonságban érezze magát. Fontos kifejezés a tisztelet.	A kérdés - válasz kör megszakítása, az emberi méltóság és a tisztelet fogalmának bevezetése.	
5 perc	Számotokra mit jelent tisztelni valakit? Hogyan fejezitek ezt ki?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
5 perc	Ti kit tiszteltek?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
5 perc	Van olyan ember, akinek ez nem jár?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.

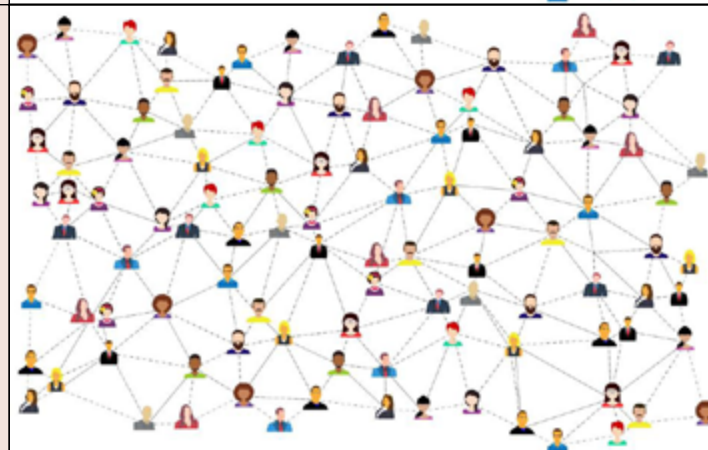
5 perc	Ti érzitek, hogy titeket tisztelnek, és szoktátok érezni a tisztelet hiányát?	Önálló vélemény megfogalmazása, kifejtése az osztály előtt, vita	A kérdéseket mindig a soron következő tanuló olvassa fel, és övé a lehetőség, hogy elsőként megválaszolja. Körben haladunk, de mindenkinek hagyunk időt a gondolkodásra.
III. Befejezés			
1 perc	Zárás, összegzés Köszönöm, hogy megosztottátok a gondolataitokat és őszinték voltatok! A következő órán folytatjuk!	Tanári visszajelzés a tanulók felé.	

Melléklet:

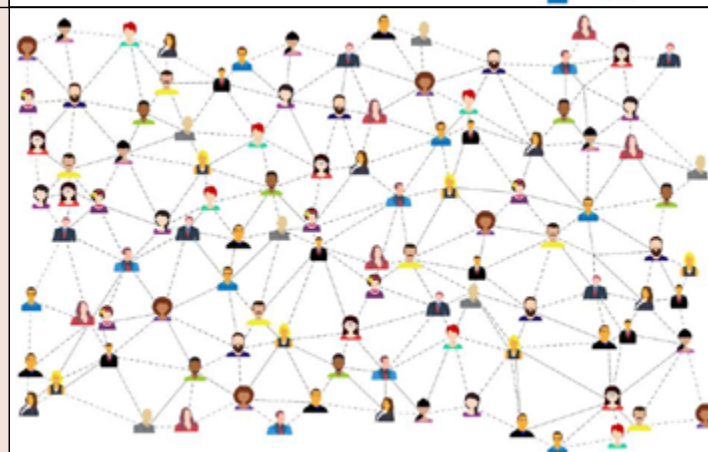
**Mitől érzed magad
embernek?**

**Mi különbözteti meg
az emberi közösségeket
az állati közösségektől?**

**Mi az,
amitől jól érzed magad
egy közösségben?**

**Mi az, amitől rosszul,
kellemetlenül érzed magad
mások társaságában?**

**Mit szoktál tenni,
ha kellemetlenül érzed
magad, vagy azt látod, hogy
más rosszul érzi magát
a többiek viselkedése
miatt?**

**Számotokra mit jelent
tisztelni valakit? Hogyan
fejezitek ezt ki?**

Kit tiszteltek?

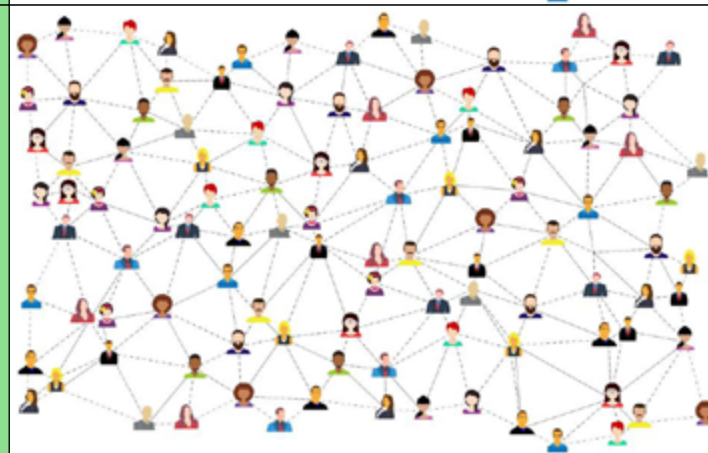
**Van olyan ember,
akinek ez nem jár?**

**Érzitek, hogy titeket
tisztelnek? Szoktátok
érezni a tisztelet hiányát?**

**El lehet veszíteni
a tiszteletet, megbecsülést?
Hogyan lehet visszaszerezni?**

2. Ismeretátadó óra – Fogalmak tisztázása:
előítélet, védett tulajdonságok, hátrányos megkülönböztetés,
jogellenes elkülönítés, zaklatás, megtorlás, gyűlölet-bűncselekmények

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
2 perc	Bevezetés Az előző órán szó volt az emberi méltóságról és a tiszteletről. Ma folytatjuk ezt a témát, de meg fogunk ismerkedni új fogalmakkal is.	Közös osztálymunka, a kivetített képeket együtt nézzük meg, minden tanuló elmondhatja a véleményét, gondolatait.	
10 perc	Előítélet Képeket fogok nektek mutatni. A ti feladatok az lesz, hogy mondjátok ki az első dolgot, ami a képekről eszetekbe jut! - kép: golden retriever és pitbull - kép: női/férfi modell - kép: muszlim férfi/nő - kép: afroamerikai férfi/nő - kép: roma család Azt, amikor ismeretség vagy mélyebb tudás nélkül alakítunk ki valakiről pozitív vagy negatív véleményt, ami alapján félünk tőle vagy akár bántanánk is, előítéletnek nevezzük.	Közös osztálymunka, a kivetített képeket együtt nézzük meg, minden tanuló elmondhatja a véleményét, gondolatait. Az előítéletnek itt leírt fogalmát rögzítjük a füzetben.	

II. Fő rész

15 perc

Védett tulajdonságok

Léteznek úgynevezett védett tulajdonságok. Ezekkel a tulajdonságokkal nem rendelkezik mindenki. De ha valamelyik igaz rád, akkor téged védenek bizonyos törvények.

„A védett tulajdonságok azok a törvényben felsorolt emberi tulajdonságok, jellemzők, amelyek alapján a megkülönböztetés a törvény értelmében jogellenes, mert az egyenlő bánásmód követelményébe ütközik. Ezek többnyire megváltoztathatatlan tulajdonságok.”

(<https://tasz.hu/cikkek/az-egyenlo-banasmod-hoz-valo-jog-ervenyesitese>)

Vajon mik ezek a tulajdonságok?
Ezeket képek segítségével próbáljuk meg megnevezni, kitalálni.

Képek kivetítése a következő védett tulajdonságokhoz. A tulajdonságok szó-kártyákon. Össze kell őket párosítani:

- nem
- bőrszín
- nemzetiség

A védett tulajdonság fogalmának bevezetése - tanári magyarázat.
A vastagon szedett definíció rögzítése a füzetben.

A képek és a védett tulajdonságok egy online felületen létrehozott játékban jelennek meg:

<https://learningapps.org/watch?v=p8kcy817222>

15 perc	• anyanyelv • fogyatékoság • egészségi állapot • vallási vagy világnézeti meggyőződés • családi állapot • nemi identitás, • életkor • vagyoni helyzet		
10 perc	Diszkrimináció Itt el is érkeztünk ahhoz a fogalomhoz, ami az eddigi témákat legjobban összefoglalja és kifejezi. Ez a fogalom a diszkrimináció. A diszkrimináció szó hátrányos megkülönböztetést jelent, vagyis olyan szituációt takar, amikor egy személy valamely védett tulajdonsága miatt más, negatívabb bánásmódban részesül, mint a többiek. Például: - ha valakit roma származása miatt (vagy mert romának nézik) nem engednek be egy szórakozóhelyre - ha azért keres valaki kevesebbet ugyanazzal a munkával, mert nő	Tanári magyarázat után a diszkrimináció fogalmát (vastagon szedett rész) vázlatként rögzítjük a füzetben. Figyelemfelkeltés, saját élmények előhívása, megfogalmazása.	Olyan példákat, konkrétumokat hozunk, ami a tanulók életéhez közel álló lehet, könnyen bele tudnak helyezkedni, esetleg a mindennapi életük során találkozhatnak ilyen helyzetekkel.

	- csak tagsági kártyával lehet belépni egy szórakozóhelyre, de a cigány származásúaknak nem adnak tagságit, ezért ők sosem jutnak be - csak online lehet települési segílyt igényelni, ezért azok az emberek nem férnek hozzá, akiknek nincs internetük		
10 perc	A diszkrimináció további fajtái: • <u>Jogellenes elkülönítés:</u> 1. A cigány származású gyerekeket egy külön osztályban tanítják, ahol sokkal kevesebb tanár van, mint a többiben; 2. Ha a fehér bőrű és a fekete bőrű emberek külön kórházba és külön orvosokhoz kell, hogy járjanak • <u>Zaklatás:</u> Valamilyen méltóságot sértő magatartás (nem csak szexuális), aminek hatása vagy célja, hogy megfélemlítő, ellenséges, megalázó környezet jöjjön létre. Például: 1. Ha a rendőrök minden nap többször igazoltatják és megfélemlítik ugyanazt a hajléktalan embert; 2. A munkáltató napi szinten megszegyénít valakit azért, mert kerekesszékes.	A diszkrimináció fajtáinak megbeszélése, elkülönítése egymástól.	Itt hangsúlyozzuk, hogy azoknak az embereknek, akiknek hatalmuk van, tilos hátrányosan megkülönböztetniük bárkit, akinek védett tulajdonsága van – ez benne van a törvényben. Hatalma van például az ország vezetőinek, az önkormányzatoknak, de az iskoláknak, kórházaknak és a munkáltatónak is a munkahelyeden. Annak is hatalma van, akinek van egy boltja vagy plázája, vagy szórakozóhelye.

	• Megtorlás: Amikor hátrányt okoznak annak az embernek, aki fellép az egyenlő bánásmód védelmében. Például: 1. Egy munkavállaló panaszt tesz azért, mert a főnök megalázza az egyik kollégáját a fogyatékosága miatt, és ezért a panaszt tévő munkavállalót kirúgják.		
III. Befejezés			
5 perc	Ti éreztétek már diszkriminálva, hátrányosan megkülönböztetve magatokat?	A feltett kérdés minden tanulónak szól, de nem kötelező rá válaszolni. Akinek van diszkriminációval kapcsolatos élménye, az megoszthatja az osztállyal.	
1 perc	Zárás, összegzés Köszönöm, hogy megosztottátok a gondolataitokat és őszinték voltatok! A következő órán folytatjuk!	Tanári visszajelzés a tanulók felé.	

Melléklet:

Képek:

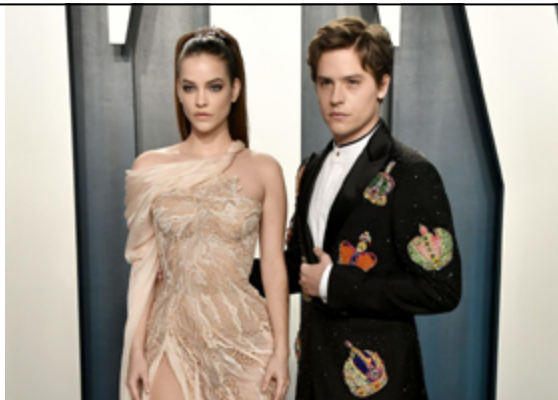
Golden retriever
és pitbull

Afroamerikai
férfi és nő

Női és férfi
modell

Roma család

Muszlim
férfi és nő

Képek forrása:

<https://pixabay.com/hu/photos/arany-retriever-kutya-boldog-5240309/>
<https://pixabay.com/hu/photos/kutya-fut%C3%A1s-fuss-amstaff-stafford-4158784/>
<https://24.hu/elet-stilus/2020/02/10/palvin-barbara-dylan-sprouse-vanity-fair-party-oscar/>
<https://reflektoronline.com/2023/12/07/a-gaspar-csalad-ragaszkodik-a-tradiciokhoz-kulonleges-fotosorozat-keszult-a-sztarcsaladrol/>
<https://create.vista.com/hu/unlimited/stock-photos/506790548/stock-photo-muslim-couple-traditional-clothes-smiling/>
<https://www.businessinsider.com/obama-shares-throwback-photo-on-michelles-55th-birthday-2019-1>

LearningApps képek:

<https://pixabay.com/hu/vectors/nemzetk%C3%B6zi-vil%C3%A1g-z%C3%A1szl%C3%B3k-orsz%C3%A1gok-1751293/>
<https://pixabay.com/hu/photos/kez%C3%A9t-csapat-egy%C3%B3lt-egy%C3%B3tt-1917895/>
<https://pixabay.com/hu/vectors/feln%C5%91tt-kor-baba-gyermek-hal%C3%A1l-2028245/>
<https://pixabay.com/hu/illustrations/sz%C3%9A1rv%C3%A1ny-lgbtq-b%C3%B3szkes%C3%A9g-6366526/>
<https://pixabay.com/hu/vectors/csal%C3%A1d-emberek-fi%C3%B3gyermek-n%C5%91-5467537/>
<https://pixabay.com/hu/vectors/influenza-l%C3%A1z-grippe-hideg-%C3%A1gy-156098/>
<https://pixabay.com/hu/illustrations/tanulni-iskola-nyelvleck%C3%A9k-nyelv-2001847/>
<https://pixabay.com/hu/vectors/v%C3%A9g%C3%A9-nyilv%C3%A1nos-mell%C3%A9khelyis%C3%A9g-99225/>
<https://www.istockphoto.com/vector/vector-stick-people-representing-equal-opportunity-gm165081929-4117781>
https://es.wikipedia.org/wiki/Historia_de_las_religiones#/media/Archivo:Religious_symbols.svg
<https://dbimg.eu/i/q7qqud6hr3.jpg>

3. Ismeretátadó óra – Milyen esetekben van szükségem segítségre? Hogyan veszem észre, ha a társaimnak, a körülöttem lévőknek segítségre van szükségük? Hogyan segítek én? Hova fordulhatok segítségért?

<https://tasz.hu/cikkek/az-egyenlo-banasmodhoz-valo-jog-ervenyesitese> TASZ Kisokos honlap meglátogatása menüpontok alapján csoportmunkában kutatás a honlapon. Kérdések megválaszolása, majd előadása a többi csoportnak

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
2 perc	Bevezetés Folytatjuk a diszkrimináció témakörét. Ezen az órán azt fogjuk megnézni, hogy mit tehetünk abban az esetben, ha úgy érezzük, hátrányos megkülönböztetés ért minket. Egyáltalán: milyen esetekben van szükségem segítségre? Hogyan veszem észre, ha a társaimnak, a körülöttem lévőknek segítségre van szükségük? Hogyan segíthetek én? Hova fordulhatok segítségért?	Tanári magyarázat, majd heterogén csoportok alkotása.	
2 perc	Csoportokban fogtok dolgozni, számítógép vagy tablet fog kelleni a feladat megoldásához. A megadott honlap címet beírva egy olyan oldalra fogtok kerülni, amelynek szerkesztője a Társaság A Szabadságjogokért, röviden TASZ. A TASZ készített egy kisokost, amelyben a diszkriminációval kapcsolatos kérdéseinkre választ kaphatunk.	Csoportokba fejlődés, tanári magyarázat, infokommunikációs eszközök bekapcsolása, honlap cím megosztása: https://tasz.hu/cikkek/az-egyenlo-banasmodhoz-valo-jog-ervenyesitese	

II. Főrész			
20 perc	1. csoport kérdései: - Kik fordulhatnak az alapvető jogok biztosához (mint hatósághoz) diszkriminációs ügyben? - Kivel szemben indíthatja meg az eljárást? - Van, akire nem vonatkozik ez a törvény? - Ki kérheti az eljárás megindítását? - Melyek az eljárás megindításának további feltételei? - Mennyibe kerül az eljárás? 2. csoport kérdései: - Hogyan juttathatom el a panaszom? - Hogyan zajlik az eljárás? Lesz tárgyalás? - Mit kell bizonyítani? - Mit kell a másik félnek bizonyítania? - Hogyan dönthet a bíróság? - Lehet egyezséget kötni?	Számítógép és internet-hozzáférés segítségével a tanulók csoportokban dolgoznak. A válaszokat egy Word dokumentumban rögzítik.	A tanulók által alkotott csoportokban ki lehet osztani bizonyos szerepeket, ki mit csinál, mire figyel az online feladatmegoldás során.
10 perc	A csoportok előadják a megtalált válaszokat egymásnak.	Csoportos előadás, lehetőség szerint minden tanuló részt vesz benne.	
III. Befejezés			
1 perc	Zárás, értékelés Ügyesen dolgoztatok, mindenkinek köszönöm a munkáját!	Tanári visszajelzés a tanulók felé.	

4. Gyakorló óra – Szituációk felvázolása, megbeszélése, a diszkrimináció típusának megállapítása, megoldás keresése, védett tulajdonságok felismerése a szituációban			
Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
8-10 perc	A „probléma” ismertetése: Minden ember más, mindannyian különbözünk egymástól valamiben. Ettől függetlenül, vagy éppen ezért, minden társunknak biztosítanunk kell a tiszteletet és az egyenlő bánásmódot ahhoz, hogy mindenki kiegyensúlyozott, igazságos életet élhessen.	Figyelemfelkeltés, gondolatébresztés, véleményalkotás, vita XY helyzetének vázolásával belehelyezkedni a szituációba	A diszkrimináció fogalma, a megkülönböztetés szempontjai szerepelnek az állampolgári ismeretek tantárgy témakörei között. Ez a konkrét szituációkat tartalmazó óra az új ismeretet átadó, majd rendszerező órák után következik.
II. Főrés			
15-20 perc	Szituációs játék: A diákok csoportokba rendeződve konkrét szituációkat tartalmazó kártyákat kapnak. Ezeket kell megismerniük, megvitatniuk, majd az osztálynak előadniuk. 1. Tanórán XY-t nem választják be a páros/csoportfeladatba, és végig egyedül kell dolgoznia, mert a vallásához tartozó öltözködési szabályoknak megfelelően fejkendőt visel, és a kendő az arcát is félig eltakarja.	Szituációk értelmezése, eljátszása együttműködés, figyelem, kivárás csoportmunka	A tanulókat lehetőség szerint heterogén csoportokba szervezzük. A kapott szituációt közösen átbeszéljük, mindenki elmondhatja a véleményét, meglátásait róla. Hol jelenik meg a hátrányos vagy esetleg pozitív megkülönböztetés, ők találkoztak-e már ilyennel, majd vázolják a megoldási lehetőségeket.

	Az osztálytársai idegenkednek tőle, és furcsának tartják őt, de még sosem kérdezték meg tőle, miért öltözködik így. (példa kiközösítésre, nem jogi értelemben vett diszkriminációra) 2. XY látássérült, végzős diák egy budapesti gimnáziumban. A látássérülése – mivel igazolt fogyatékoság – az egyetemi felvételi során plusz pontokat jelent neki, így sikeresen bejut az általa választott szakra. (példa pozitív diszkriminációra) 3. XY és barátai szórakozni indulnak a városba. A szokásos szórakozóhelyük bejáratánál a biztonsági őr azt mondja nekik, hogy az új szabályozások értelmében a lányok továbbra is ingyen mehetnek be, a fiúknak viszont 2000 forintot kell fizetniük a belépésért. XY hiába szeretné kifizetni a 2000 forintot, mégsem engedik be cigány származása miatt. (példa diszkriminációra) 4. XY észreveszi, hogy kerekesszékes kollégája azért nem tud az iroda éttermében ebédelni, mert ahhoz 5 lépcsőfok vezet fel, amin a mozgáskorlátozottsága miatt nem tud felmenni. XY ezt szóvá teszi a következő értekezleten, és javasolja egy rámpa megépítését, de egyelőre nem kap választ.		
--	--	--	--

	A következő egy hónapban viszont minden ebédszünetben "fontos" feladatokat bízunk rá, ami miatt nem tud az eddig megszokott módon és időben étkezni, hanem az irodában kell 5 perc alatt megennie a szendvicset. (példa megtorlásra)		
III. Befejezés			
10-15 perc	Szituációs játék értékelése: A csoportok bemutatják egymásnak a saját megoldásaikat, majd a többi csoport – akiknek új a felvetés – is elmondja a véleményét. Így kialakulhat egy közösen alkotott kép a különböző helyzetekről.	Irányított beszélgetés, véleményalkotás, vita	A saját tapasztalatok megosztására érdemes külön figyelmet fordítani, és ösztönözni a tanulókat, hogy nyugodtan mondják el a velük történeteket.
5 perc	Lezáró gondolatok: A téma és a szituációk összegzése, a diszkrimináció felismerésének és kezelési módjainak átisméltése.	Tanári visszajelzés a tanulók felé.	

5. Összefoglaló óra – Útmutató/tanácsok a megkülönböztetés nélküli együttéléshez

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
3 perc	Bevezetés Már nagyon sok mindent megtudtunk a hátrányos megkülönböztetésről, és remélhetőleg a saját életünkbe is be tudjuk építeni az eddig elhangzottakat. A mai feladatunk az lesz, hogy mi is létrehozunk egy útmutatót olyan intézmények, szolgáltatók részére, akik nap, mint nap találkoznak védett tulajdonságokkal rendelkező személyekkel, és még véletlenül sem szeretnék diszkriminatív módon eljárni velük szemben.	Összefoglaló, rendszerező óra, a megszerzett tudás előhívása, felhasználása a tanulási cél.	A dokumentum megformálása, kinézete lehet a tanulók ötletei alapján, így még inkább a magukénak érezhetik az elkészült útmutatót.
2 perc	Melyek lehetnek ezek az intézmények vagy szolgáltatók? Soroljunk fel néhányat, hogy utána közös döntés alapján el tudjuk készíteni az útmutatót a megkülönböztetés nélküli bánásmódhoz, együttéléshez!	A konkrét feladat bevezetését, megértését segítő kérdés. A tanulói válaszok alapján indulunk el egy konkrét irányba.	
II. Főrészt			
30 perc	A tanulók válaszai alapján fogunk tudni továbbhaladni, és leírni az ötleteiket. A munka tempójától függően akár két dokumentumot is készíthetünk, két különböző hely számára.	Közös osztálymunka, cselekedtetés, ötletek előhívása	Közös osztálymunka, mely során a táblára vagy egy Word dokumentumba írjuk fel a tanulók ötleteit. Ezekből készítjük el az útmutatót.

	Például: hogyan részesülhet mindenki egyenlő bánásmódban az iskolában, és milyen tanácsokat tudnánk adni egy tömegközlekedési vállalatnak, mozinak, étteremnek, nyaralóhelynek.		Szükség szerint sok példával, irányított kérdésfeltevéssel segítjük a közös gondolkodást. (brainstorming)
III. Befejezés			
2 perc	Zárás Ezzel a témakörünk végére értünk, nagyon hasznos dolgokat hallhattunk mindenkitől! Köszönöm a kitartó órai munkátokat!	Tanári visszajelzés a tanulók felé.	

ILLEGÁLIS SZEREK

jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

Illegális szerek – jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

Miért fontos a szerhasználatról beszélni az iskolában?

Felmérések alapján **a 16 éves korosztályból minden ötödik fiatal próbált már ki valamilyen illegális szert.** A jelenségben ezért a legtöbb közép fokú iskola érintett. Hogy a szerhasználat mögött csak kíváncsiság és kísérletezés vagy komolyabb probléma áll, az sokszor csak az iskola és a család bevonásával derül ki. A pedagógusoknak ezért fontos szerepük van a szerhasználattal kapcsolatos esetek megfelelő kezelésében.

Feljelentési kötelezettség, bűnpártolás

A legfontosabb alapelv, hogy **kábítószerrel kapcsolatos tevékenységek észlelésekor** – a birtoklástól a kereskedelemig – **senkinek sincs feljelentési kötelezettsége.** Magyar állampolgároknak feljelentési kötelezettsége csak olyan súlyos események tudomásra jutásakor van, mint például az emberrablás vagy az állam elleni bűncselekmények.

Bűnpártolást sem követ el az a pedagógus, aki nem tesz feljelentést a kábítószer tartó vagy azt értékesítő diákjával szemben, hiszen nem akadályoz ezzel nyomozást és előnye sem származik a tanuló által elkövetett bűncselekményből.

Titoktartási kötelezettség

A pedagógusokat titoktartási kötelezettség köti, ami kiterjed azokra az információkra, amelyeket a munkaköri feladatok ellátása közben, a tanulóval, valamint a szülővel való kapcsolattartás során szerzett. **Ha tehát a tanár az iskolában, pedagógusi minőségében szembesül egy tanuló kábítószer használatával, akkor titoktartási kötelezettség köti ezzel kapcsolatban.** Ilyen esetben még egy rendőrségi nyomozás esetén sem köteles a pedagógus válaszolni a rendőr által feltett, a tanuló szerhasználatára (pl. birtoklásra) irányuló kérdésekre.

A titoktartási kötelezettség alól kivételt jelenthet a szülővel való együttműködés, ám ennek is lehetnek korlátjai. A köznevelési törvény alapján **a szülők elől is elhallgathatók olyan információk, amelyek közlése „súlyosan sértené a gyermek, tanuló testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését”.** Például ha a pedagógus azt feltételezi, hogy a tudomására jutott droghasználat (átadás, kereskedelem stb.) miatt a szülők kitagadnák kiskorú gyermeküket vagy elküldenék otthonról, akkor a pedagógusnak kötelessége megtartani a titkot. Kivételt jelenthet, ha a pedagógus megítélése szerint a tanuló – más vagy saját magatartása miatt – súlyos veszélyhelyzetbe kerülhet vagy került. Ha ezt a feltételezést iskolapszichológus vagy segítő szakember is megerősíti, akkor a pedagógus köteles értesíteni az illetékes gyermekjóléti szolgálatot.

A rendszeres kábítószer-vásárlás és használat, valamint az iskolán belüli értékesítés egyaránt olyan, a tanulók testi és lelki egészségét fenyegető körülmények, amelyek esetén a köznevelési törvény értelmében a pedagógusnak kötelessége közbelépni. Bár a pedagógus tudomására jutott információk titoktartási kötelezettséget vonnak maguk után, több szempontból is felmerülhet ennek felülbírálása. Egyrészt a kábítószer iskolai értékesítése, másrészt a bűnözői hálózattal esetlegesen ápoltság miatt. Mindkét megfontolás mögött a tanulók egészségének és jogainak védelme áll. Megfelelő eszköz lehet tudatni az érintett tanulóval, hogy a helyzet fennmaradása fegyelmi eljáráshoz és a környezetéből való kiemeléshez, az iskolából való elbocsátáshoz vezethet. **A rendőrség bevonása csak akkor lehet indokolt, ha bebizonyosodik, hogy a tanuló bűnözői hálózatok befolyása alá került.**

A droghasználat egészségügyi és jogi kockázatai

Ma már közhelynek számít, de érdemes megjegyezni, hogy **a drogok legális és illegális csoportokba sorolása nem kizárólag egészségügyi szempontok alapján történt.** Ennek köszönhető, hogy egyes legális szerek (pl. dohány, alkohol) egészségügyi kockázatai meghaladják néhány illegális szer (pl. kannabisz, varázsgomba) kockázatait. A legnagyobb és pontosan mérhető különbség a jogi kockázatok esetében van: míg a dohányzás vagy alkoholfogyasztás esetében a tanulóknak nem kell jogi kockázattal számolniuk, addig pl. a közös kannabiszhasználat esetén, az átadás miatt akár terjesztéssel is megvádolhatják őket. Ebben az esetben nem

vehetik igénybe a büntetőeljárást felfüggesztő alternatívát, az **elterelést** (erről később még lesz szó) és akár komoly pénzbüntetést vagy felfüggesztett szabadságvesztést is kiszabhatnak. Ebből a szempontból is érdemes megfontolni, hogy egy esetleges iskolai feljelentés milyen következményekkel járhat.

Elterjedt tévhit, hogy az új pszichoaktív szerek (ún. dizájnerdrogok) legálisak, így szabadon hozzáférhetők. **Mára a legtöbb új pszichoaktív szer felkerült a kábítószeres vagy az új pszichoaktív anyagok listájára,** így ezek tartása, átadása és fogyasztása is bűncselekménynek minősül.

Az is tény, hogy teljesen kockázatmentes szerhasználat nem létezik, de az ártalmak nagyban csökkenthetők. A prevenciós szolgáltatások célja részben az, hogy ha nem tudják meggátolni a kipróbálást, akkor legalább későbbre tolják ki az első használat időpontját, mert **a kockázat a kamaszkorban (illetve azt megelőzően) a legnagyobb.** Ha azonban már megkezdődött a szerhasználat, akkor arra kell törekedni, hogy ez lehetőleg rövid ideig, a lehető legkevesebb kockázat mellett történjen. **Az úgynevezett ártalomcsökkentő szolgáltatások célja az, hogy bizonyos típusú szerhasználatok kockázatait csökkentsék.** Az elektronikus zenei partikon például – ahol gyakori a droghasználat – ún. partiszervíz csapat szokott jelen lenni és vitaminokkal, steril eszközökkel, tanácsokkal és akár pszichológiai segítséggel látják el a hozzájuk fordulókat. Ez a szolgáltatás legális és sok iskoláskorú fiatal veszi igénybe.

Büntetőeljárások – rendőrségi tettenérés kábítószerrel

Ha rendőrség kábítószergyanús anyagot talál egy fiatalnál vagy alapos gyanúja van kábítószerrel kapcsolatos tevékenységről (a fogyasztástól a terjesztésig), akkor köteles büntetőeljárást indítani vele szemben. Az eljárás kimenetele nagyban függ a folyamat során a fiatal által tanúsított magatartástól. Az alábbi pár pontban a pedagógus is a segítségére lehet a tanulóknak:

Elterelés

Az elterelés a büntetés kiváltására felajánlott szolgáltatás, amely a szerhasználat csökkentését vagy teljes elhagyását célozza. **Az elterelés elvégzésével a büntetőeljárás lezárul és a fiatal mentesül a büntetés alól.**

Az elterelés igénybevételének feltételei:

- csekély mennyiségű kábítószerre elkövetett bűncselekmény (tartás, beszerzés, fogyasztás),
- beismerő vallomás tétele a bűncselekmény elkövetéséről,
- az elmúlt két évben nem volt kábítószeres ügye és elterelése.

A vallomástétel során elég a vád (pl. kábítószer fogyasztása vagy tartása) beismerése, a további kérdésekre nem kötelező a válaszadás. A beszerzéssel kapcsolatos kérdéseknél a rendőrség érdeklődhet a beszerzésről, azt állítva, hogy ezzel enyhülhet a büntetés, de ez nem szokott bekövetkezni a tapasztalat alapján. Vagyis az osztálytársak vagy más érintettek bemártása nem kifizetődő.

Gyanúsított vagy tanú?

A kihallgatáskor fontos tudni, hogy tanúként vagy gyanúsítottként idézték be az érintettet, mert a két esetben különböző jogai és kötelezettségei vannak. Az is előfordulhat, hogy akit tanúként idéztek be, az a vallomása alapján gyanúsítottá válik.

A gyanúsított jogai és kötelezettségei:

- Nem köteles vallomást tenni (bármelyik kérdésre mondhatja, hogy nem kíván rá válaszolni).
- Nem köteles igazat mondani (ám ha fény derül a hazugságra, az ronthatja a helyzetét).
- Nem kötelezhető, hogy önmagára vagy közvetlen hozzátartozójára terhelő vallomást tegyen.
- Ha csekély mennyiségű kábítószeres ügyről van szó, akkor érdemes elismerni a bűncselekményt, mert így nyílik meg a lehetőség az elterelésre.
- Kötelezhető vizelet- és véréradásra.
- 18 éves kor alatt a gyanúsított szülei (vagy a törvényes képviselő) részt vehetnek a kihallgatáson és a nyomozás során kötelező őket tanúként kihallgatni.

A tanú jogai és kötelezettségei:

- Nem tagadhatja meg a vallomástételt.
- Köteles igazat mondani, máskülönben hamis tanúzással bűncselekményt követ el.
- Nem kötelezhető, hogy önmagára vagy közvetlen hozzátartozójára terhelő vallomást tegyen.
- Nem kötelezhető vizelet- és véréradásra.
- 18 éves kor alatt a gyanúsított szülei (vagy a törvényes képviselő) részt vehetnek a kihallgatáson.

További információ elérhető az alábbi oldalakon:

Drogügyek az iskolában – Adatvédelmi tájékoztató pedagógusoknak https://issuu.com/hclu/docs/kabszer_ped_print

Pakk a zsebben – Mire számíts, ha megfognak kevés droggal? <https://tasz.hu/tudastar/mire-szamits-ha-megfognak-keves-droggal/>

Gyógypedagógus	Pócz Anita		
NAT műveltségi terület	Kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák		
Kerettantervi kapcsolatok	<i>2. témakör:</i> Önismeret: testi és lelki egészség Törekvés a káros szokások kijavítására.	<i>1. témakör:</i> A közösségi együttélés szabályai, a szabálytudat erősítése. A szociális attitűd, az együttműködés, a tolerancia megnyilvánulásai magatartásában.	<i>2. témakör:</i> Egészségvédelem. Élő természet – az ember Összefüggések keresése az életmód és az egészségi állapot között.
Tantárgy	Osztályfőnöki	Állampolgári ismeretek	Természettudomány
Osztályfok	9E. előkészítő		
Az óra témája	1. Illegális szerek, 2. Szerek és résztvevők megismerése, 3. Jogi következmények, 4. Szituációk, döntéshelyzetek, 5. Tanultak összegzése		
Az óra típusa	képességfejlesztő, ismeretbővítő		
Az óra cél- és feladatrendszere	A tanulók előzetes tudásának felmérése. Megismertetni a fiatalokat az illegális szerek használatának jogi következményeivel, a felelős döntéshozatal irányába terelni őket. Reális és átfogó képet adni a kábítószer-használat következményeiről		
Jogok:	Kábítószerrel való visszaélés, birtoklás, fogyasztás		

1. Bevezető óra – Illegális szerek

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
10 perc	Bemelegítő / témafelvezető játék: Páralkotó játék • Kábítószerhez kapcsolódó képeket, mémeket kettévágunk • A puzzle darabokat kiosztjuk • A heterogén párok megkeresik egymást Videó elemzés – szótárkészítés https://www.youtube.com/watch?v=bD-cfrj1iDbc&ab_channel=Szomsz%C3%A9d-n%C3%A9niProdukc%C3%B3slroda • Videó megtekintése • Kábítószerhez kapcsolódó szavak, kifejezések kigyűjtése • Videó értelmezése • Szavak értelmezése	• figyelemfelkeltés • véleményalkotás • előzetes tudás felmérése	A mémek és videó értelmezéséből lemérhető a gyerekek előzetes tudása. A mellékletben megjelölt szavakat szófelhőben is kivetíthetjük. Amennyiben az eszközök lehetővé teszik, a gyerekek maguk is készíthetnek szófelhőt kézi jegyzet helyett. Alkalmazás: www.wordart.com
II. Főrész			
5-15 perc	Kötetlen beszélgetés • Téma ismertetése • Bizalmi légkör megteremtése • Körben ülés kényelmesen (párnákon, szőnyegen NEM padoknál)	• gondolatébresztés a probléma iránt • bizalmi légkör megteremtése • tanári titoktartás hangsúlyozása • helyzetfelismerés	A beszélgetés további információt nyújtanak a gyerekek előzetes ismereteiről, mely segíti a következő órák fókuszpontjainak tisztázást.

	• Titoktartási nyilatkozat (minden, ami elhangzik nem adható ki másnak) • Saját tapasztalatok, tudás megosztása	• fogalommagyarázat • érvelés	Segítő kérdések: • Ki mit tud a témáról? • Ki használt már legális vagy illegális szereket? • Szerinted miért próbálják ki az emberek ezeket a szereket? • A baráti körödben előfordul az alkohol / cigi / drogok stb.? SOHA NE ítélkezzünk! Tiltani, elrettenteni felesleges, a támogató LÉGKÖR használ a leginkább!
5 perc	Elhangzott fogalmak tisztázása – szókérttya • Függőség • Kábítószer • Legális – illegális szereket (fogalommagyarázat, példák) • Jól látható helyre – plakát • Törvényellenes	• fogalommagyarázat • érvelés • szó és fogalomértés • szövegértés	Párban / kiscsoportban érdemes a kártyákat használni, átbeszélnei.
10 perc	Gyakorló feladatok 1. Legális – illegális szereket csoportosító játék (képkártya vagy IKT) https://learningapps.org/view25025739	• fogalommagyarázat • differenciálás • szövegértés • ítéletalkotás • ítéltőképesseg pozitív irányba terelése	Értsék meg a tanulók, hogy az illegális szereket büntetőjogi következményekkel járnak. A szinonima játékkal megálapozhatjuk a következő óra anyagát.

	Magyarázat <u>Két csoport:</u> Legális drogok: használatuk csak 18 év alatt tilos. Legális drog például: alkohol, dohány (pl. cigaretta, szivar). A legális drogok is veszélyesek és rosszat tesznek az egészségnek. Függőséget okozhatnak. Tiltott / illegális: használatuk 18 éves kor fölött is tilos. Ha nálad van, megveszed, eladod, használod, akkor a rendőr megbüntethet. Lehet, hogy pénzt kell befizetned büntetésként, de lehet, hogy ingyen kell dolgoznod. Ha többször elkap a rendőr, akkor börtönbe is zárhatnak. A tiltott drogok másik neve a kábítószer. Tiltott drog például: marihuána/fű, herbál, biofű, speed, kokain, heroin, LSD 2. Szinonima – párosító játék Összekötős feladatlap, melyhez használhatják az alábbi internetes segédanyagokat: • www.szinonimaszotar.hu • Tolvajnyelv szótár		A szinonima játékkal meg- alapozhatjuk a következő óra anyagát. Az is-is csoportban található herbál képe lehet illegális és legális is, ez az aktuális szabályozás- tól függ. A következő órán erről részletesebben lesz szó, itt a tanulók ismeretei- re vagyunk kíváncsiak.
--	--	--	--

III. Befejezés

5 perc

Lezárás

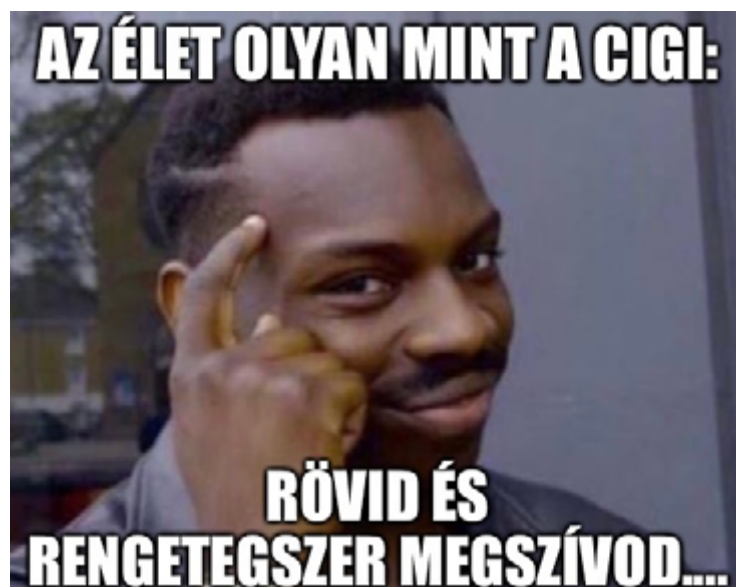
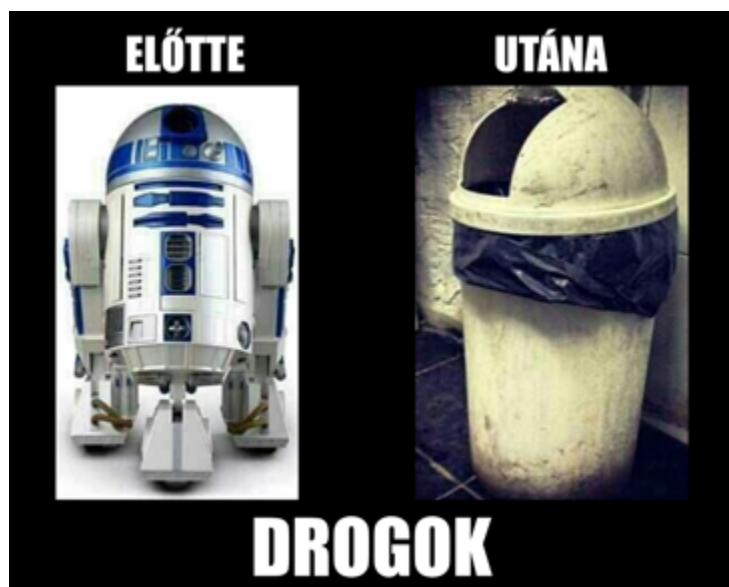
- Óra eleji szabályok ismételése (titoktartás)
- Anonim feleletválasztós teszt (hangulat, újdonságok, érdekességek)
- Léggör és munka pozitív értékelés

- szabálytudat
- összetartozás erősítése
- véleményalkotás
- értékítélet kialakítása
- motiváció
- szó és fogalomértés

Őszinteség és titoktartás hangsúlyozása (tanári oldalról is)

Melléklet:

1. Párlakotó játék – mémek

2. Szótárkészítés

Kábítószer vásárlás falun – javasolt szavak		
anyag, mit nyomnak, törvényellenes, fű / fűszag, belassul, súly van a lábukon, végtagzsibbadás, kívülről látod önmagad, kitágult pupilla, szív(ás), olyan dolgot lát, ami nincs, valami keményebb, felpörget, speed, ecstasy, elkábulni, LSD		
2.Szótárkészítés – szófelhő minta	3.Szinonima – párosító feladat	
	spangli / joint / vicces cigi bélyeg díler gyorsító eki sүн / fakabát illegális legális _____ * _____ *	
	törvényellenes pörgető fűves cigi ecstasy LSD törvényes rendőr drogot áruló _____ * _____ *	
	*gyermekek által felhozott argó	

4. Anonim teszt

Mi volt az óra témája? Foglald össze röviden!

Mi volt a leghasznosabb a mai órában?

Mi volt újdonság?

Mi a véleményed a kábítószerekről? Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó! 1 2 3 4 5

Milyen volt az óra hangulata? Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó! 1 2 3 4 5

Források:

www.szinonimaszotar.hu

https://www.youtube.com/watch?v=bDcfrj1iDbc&ab_channel=Szomsz%C3%A9dn%C3%A9niProdukc%C3%B3slroda

www.wordart.com

<https://learningapps.org/view25025739>

<https://www.rajtmozgalom.hu/2020/10/>

<https://diq.hu/cigi>

<https://www.vezess.hu/firstclass/2019/09/13/valosagga-valt-a-jegeres-mem/>

<http://xn--lci-trom-l0a.hu/?oldal=1214>

<https://memesgenerator.hu/meme/amikor-telefon-fuggo-vagy/>

<https://hu.pinterest.com/pin/585186545311948120/>

Nyomtatható melléklet (1.)

Olvassátok el a szöveget és válaszoljatok a kérdésekre!

1. Legális drogok:

Használatuk csak 18 év alatt tilos.

pl: alkohol, dohány (pl. cigaretta, szivar).

A legális drogok is veszélyesek és rosszat tesznek az egészségnek. Függőséget okozhatnak.

2. Tiltott / illegális:

Használatuk 18 éves kor fölött is tilos. Ha nálad van, megveszed, eladod, használod, akkor a rendőr megbüntethet. Lehet, hogy pénzt kell befizetned büntetésként, de lehet, hogy ingyen kell dolgoznod. Ha többször elkap a rendőr, akkor börtönbe is zárhatnak.

A tiltott drogok másik neve a kábítószer.

Tiltott drog például: marihuána/fű, herbál, biofű, speed, kokain, heroin, LSD

Ismersz még valamit? Írd fel a vonalra!

a. Mi a különbség a legális és illegális szerek között?

b. Mit jelent, ha valami törvényellenes?

c. Kösd össze azt, ami ugyan azt jelenti!

spangli / joint / vicces cigi	törvényellenes
bélyeg	pörgető
díler	füves cigi
gyorsító	ecstasy
eki	LSD
sün / fakabát	törvényes
illegális	rendőr
legális	drogot áruoló
_____*	_____*
_____*	_____*

*Saját példák

Anonim teszt

Mi volt az óra témája? Foglald össze röviden!

Mi volt a leghasznosabb a mai órában?

Mi volt újdonság?

Mi a véleményed a kábítószerekről?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Milyen volt az óra hangulata?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Anonim teszt

Mi volt az óra témája? Foglald össze röviden!

Mi volt a leghasznosabb a mai órában?

Mi volt újdonság?

Mi a véleményed a kábítószerekről?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Milyen volt az óra hangulata?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Anonim teszt

Mi volt az óra témája? Foglald össze röviden!

Mi volt a leghasznosabb a mai órában?

Mi volt újdonság?

Mi a véleményed a kábítószerekről?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Milyen volt az óra hangulata?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Anonim teszt

Mi volt az óra témája? Foglald össze röviden!

Mi volt a leghasznosabb a mai órában?

Mi volt újdonság?

Mi a véleményed a kábítószerekről?

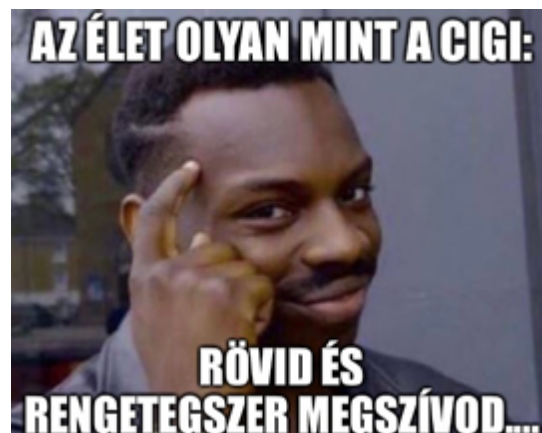
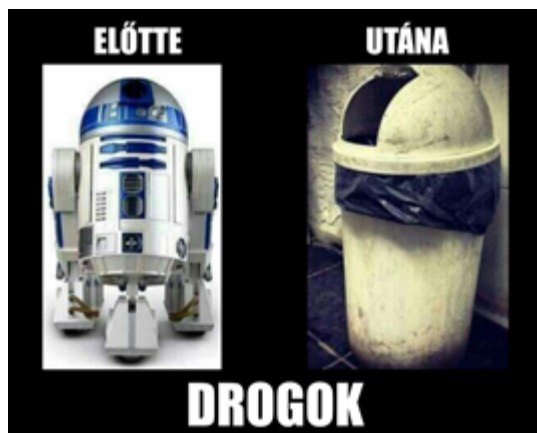
Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Milyen volt az óra hangulata?

Karikázd be a skálán, ahol 1=nagyon rossz 5=nagyon jó!

1 2 3 4 5

Szójegyzet – videó

Szójegyzet – videó

2. Ismeretátadó óra: Szerek és résztvevők megismerése

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5 perc	Ráhangolódás • Terem rendezése: beszélgetőkörhöz szükséges tér kialakítása • Bizalmi légkör megteremtése • Titoktartási kötelezettség	• figyelemfelkeltés • véleményalkotás • bizalmi légkör megteremtése	Kényelemes ülőhelyzet, körben akár párnákon, babzsákban, szőnyegen stb.
5 perc	Ismétlés, ismeretek előhívása segítő kérdésekkel	• figyelemfelkeltés • véleményalkotás • előzetes tudás felmérése • gondolkodtatás	Miről beszélgettünk a múlt órán? Segítségadás: • párkotáshoz szükséges képkártyák • szófelhő • feladatlapok
II. Főrész			
5 perc	Téma fellevezetése Jól látható helyre kifüggesztjük az alábbi szavakat, szókapcsolatokat: 1. Kábítószer-terjesztő / -kereskedő / -díler – mi számít kereskedelemnek* 2. Kábítószer-fogyasztó 3. Kábítószer-birtokló 4. Tanú	• új anyag bevezetése • fogalommagyarázat • érdeklődés felkeltése • lényeglátás • gondolkodás	Segítő kérdések: • Melyik hallottátok már? • Ki mit tud ezekről a fogalmakról? Fontos tisztázni: Ki lehet bizalmi ember? (tanár, szülő, pszichológus, gyermekvédelmi szakember stb.)

	5. Gyanúsított 6. Pszichoaktív szerek 7. Függőség 8. Ismertebb formái és hatásai *Csak az egyik szót / szókapcsolatot helyezzük ki, a későbbiekben tisztázzuk részletesebben. A teremben elrejtjük a fogalmak rövid magyarázatát egy lezárt borítékban, a gyerekeknek ezeket kell megkeresniük.		
12 perc	Fogalmak tisztázása – genially / ppt segítségével https://view.genial.ly/625dcaae532c9c-00113c5a96/presentation-sketches-presentation A tanári magyarázat közben a megtalált fogalmakat a megfelelő kártya alá helyezik a tanulók. Nehézségi fokozatok: • Közös döntés • Az adott tanuló dönti el	• előadás • figyelem és fókusz mélyítése • döntési helyzetek átélése • gondolkodás • új ismeret átadása	Fontos tisztázni: Ki lehet bizalmi ember? (tanár, szülő, pszichológus, gyermekvédelmis stb.) A gyermekek képességeihez és előzetes tudásukhoz igazítsuk a tanári magyarázat hosszát és mélységét. Elsődleges célunk a jogismertetés, tájékoztatás, utána következik a prevenció.
5 perc	Szituációs játékok Az adott szituációkból a gyerekeknek meg kell nevezniük a kábítószerrel kapcsolatos személyeket. Segítségként lássák a kihelyezett szó és fogalom kártyákat.	• kompromisszum • vitakultúra • döntési képességek • szövegértés • érvelés	Differenciálás: válaszlehetőségek felkínálása vagy önálló válasz Fontos tisztázni: Ki lehet bizalmi ember? (tanár, szülő, pszichológus, gyermekvédelmis stb.)

10 perc	<u>Ki vagyok én játék?</u> A tanulók szókétyákat húznak, melyre a tanult fogalmak kerülnek fel. A kártyákat a homlokukra rögzítik, így ők NEM látják a kihúzott szavakat. A játéknak két változata lehetséges, a tanulók összetételétől függően: 1. A játékban aktív tanuló, (akinek a fején van a kártya) eldöntendő kérdéseket tesz fel, amire a tanulóársai csak igen-nel vagy nemmel válaszolhatnak. A játék addig folytatódik, amíg ki nem találja a fogalmat a tanuló. 2. A játékban aktív tanuló, (akinek a fején van a kártya) állításokat hallgat meg a tanulóársaktól, így kell kitalálnia a homlokára rögzített fogalmat. A tanulóársak nem mondhatják ki az adott szót. VAGY <u>Tabu játék</u> A vállalkozó szellemű tanuló kihúz egy szókétyát, amit körbe kell írnia. A kártyán olvasható még 3 szó, melyet NEM mondhat ki. Nehezítés: adott időn belül kell minél több szót körbeírnia.	• kommunikáció • emlékezet • kreativitás	A játékok típusát / mennyiségét / nehézségi szintjét igazítsuk a tanulók képességeikhez és előzetes tudásukhoz!
---------	---	--	--

	Differenciálás Kábítószeres és azok hatásai	• érdeklődés felkeltése • gyakorlati ismeretek elméleti úton • megelőzés	A jól tájékozott tanulók számára bővíthető az előadás a hatásokkal és a felismerési lehetőségekkel, mindezt preventív jelleggel.
III. Befejezés			
5 perc	Zárás / értékelés Bizalmi légkör Titoktartás Motiváció Mit viszel haza?	• értékelés • összegzés • lényeglátás • tanultak összefoglalása	A korábban már alkalmazott anonim kérdőív újra kitölthető.

Melléklet:

Téma felvezető fogalmak és magyarázatai:

Díler	Kábítószer-fogyasztó	Kábítószer-birtokló	Tanú	Gyanúsított	Pszichoaktív szerek	Függőség
Kábítószerterjesztő személy, tőle lehet drogot vásárolni.	Kábítószer megvásárló, majd saját szórakozására használó személy.	Személy, akinél drog van (zsebében, táskájában otthonában)	Kábítószer fogyasztással, vásárlással kapcsolatos információkkal rendelkezik.	Olyan kábítószer árusító VAGY fogyasztó VAGY birtokló személy, akit elkap a rendőr.	Nem közismert drog, de ugyan olyan hatása lehet. Veszélyesebb, mint a drog, hisz senki nem tudja, hogy mi lehet benne, akár patkányméreg is.	A szer nélkül az ember rosszul érzi magát, minden nap akarja használni, akár naponta többször is.

Tabu vagy Ki vagyok én? játék szókétyái – tetszés szerint bővíthető / differenciálható – érdekes az előző órai anyagokat, információkat is beépíteni, a tanulók előzetes tudására is hagyatkozni!

díler	fogyasztó	tanú	gyanúsított	fű	kokain	rendőr
drog eladó kereskedő	drog vásárlás személy	rendőr lát kábítószer	bűnös drog rendőr	spangli cigaretta fűst	gyorsító fehér por	drog törvény bilincs

Szituációk

Megnevezés	Szituáció
1. Birtokló 2. Fogyasztó	Elmész a haverodhoz sulis után kockulni. A tesója is otthon van, épp füvet szív. Megkínál téged is. 1. Ki a tesó? 2. Ki leszel, ha beleslukkolsz?
Birtokló	A pasid / csajod nagyon ki van bukva, mert a szülei mindig átnézik az iskolatáskáját. Odaad neked egy tasak fehér port. Ha elteszed, ki leszel?
Függő	A tanárod minden órát 5 perccel előbb abbahagy, és megy ki a sulis elé cigizni. Szerinted ő függő?
Tanú	A pláza WC-jében hallod, hogy a fülkében az osztálytársad szippant egy nagyot. Mikor kijössz, látod hogy fehér poros az orra. Mit kellene tenned, ha egy rendőr megkérdezné: láttál valami gyanúsat?
1. Kereskedő 2. Bizalmi ember: tanár, szülő, pszichológus	A suliban mindenki nagyon fáradt már, az egyik srác ajánl neked egy tablettát, amitől jobban pörögsz, mint az energiataltól. 2500 Ft-ot kér. 1. Ki ő? 2. Kinek kellene ezt elmesélned?
Nem, mert arra nincs bizonyíték. Fogyasztó vagy, emiatt kerülhetsz bajba.	Házibulit rendezel, és egy spanglival a kezeden nyitsz ajtót. Egy rendőr áll ott. Gyanúsíthat téged dílerkedéssel?

Források:

<https://view.genial.ly/625dcaae532c9c00113c5a96/presentation-sketches-presentation>

díler	kábítószer fogyasztó	kábítószer birtokló	tanú
Kábítószert terjesztő személy, tőle lehet drogot vásárolni.	Kábítószert megvásárló, majd saját szórakozására használó személy.	Személy, akinél drog van (zsebében, táskájában otthonában).	Kábítószer fogyasztással, vásárlással kapcsolatos információkkal rendelkezik.

gyanúsított	pszichoaktív szerek	függőség
Olyan kábítószert árusító VAGY fogyasztó VAGY birtokló személy, akit elkap a rendőr.	Nem közismert drog, de ugyan olyan hatása lehet. Veszélyesebb, hisz senki nem tudja mi lehet benne, akár patkányméreg is.	A szer nélkül az ember rosszul érzi magát, minden nap akarja használni, akár naponta többször is.

Szituációk

Elmész a haverodhoz sulis után kockulni. A tesója is otthon van, épp füvet szív. Megkínál téged is.

1. Ki a tesó? _____
2. Ki leszel, ha beleslukkolsz? _____

A pasid / csajod nagyon ki van bukva, mert a szülei mindig átnézik az iskolatáskáját. Odaad neked egy tasak fehér port. Ha elteszed, ki leszel? _____

A tanárod minden órát 5 perccel előbb abbahagy, és megy ki a sulis elé cigizni. Szerinted ő függő? _____

A pláza WC-jében hallod, hogy a fülkében az osztálytársad szippant egy nagyot. Mikor kijössz, látod hogy fehér poros az orra. Mit kellene tenned, ha egy rendőr megkérdezné: láttál valami gyanúsat? _____

A suliban mindenki nagyon fáradt már, az egyik srác ajánl neked egy tablettát, amittől jobban pörögsz, mint az energiataltól. 2500 Ft-ot kér. Ki ő? Kinek kellene ezt elmesélned? _____

Házibulit rendezel, és egy spanglival a kezeden nyitsz ajtót. Egy rendőr áll ott. Gyanúsíthat téged dílerkedéssel? _____

díler	fogyasztó	tanú	gyanúsított
drog elad kereskedő	drog vásárlás személy	rendőr lát kábitószer	bűnös drog rendőr

fű	kokain	rendőr
spangli cigaretta füst	gyorsító fehér por	drog törvény bilincs

3. Gyakorló óra: Jogi következmények

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
3 perc	Ráhangolódás • Terem rendezése: beszélgető körhöz szükséges tér kialakítása • Bizalmi légkör megteremtése • Titoktartási kötelezettség	• figyelemfelkeltés • véleményalkotás • bizalmi légkör megteremtése	Kényelemes ülőhelyzet, körben akár párnákon, babzsákban, szőnyegen stb.
5 perc	Avatar készítése A csoport közösen megalkot egy személyt, külső és belső tulajdonságokkal ruházza fel. A későbbiekben az ő döntései alapján sajátítják el az ismereteket. Nevet is adnak a figurának, meghatározzák az életkorát, hobbiját stb. A tulajdonságokat a pedagógus jegyzeteli. Avatar készítő program: https://avatarmaker.com/ Tulajdonságok felírása történhet IKT eszköz segítségével, vagy kézzel kartonra, plakátra. Fontos, hogy a gyerekek lássák és később is használható legyen.	• kooperáció • együttműködés • közös döntéshozatal • ön és társismeret • érvelés • erősségek kidomborítása • komplex gondolkodás	Prevenációs céllal építsünk be az órákba kooperációra és együttműködésre alapozó játékokat. A kamaszokat nem az elrettentés győzi meg, hanem a közösség ereje, bizalmi légkör sarkallja őket a jó döntések meghozatalára. Tanulásban akadályozott gyermekeknél a pedagógus kulcsfigurája ennek a bizalmi helyzetnek. Az avatarkészítés célja, hogy a tanulók lássák: a szerekek bárkit megkérdőjelezhetnek és mindenre egyenlő módon

			vonatkoznak a szabályok, törvények. Az avatart digitális kultúra órán is elkészíthetik a tanulók, kinyomtatva, kézbe vehető formájában még közelebb kerülhetnek hozzá a tanulók. Amennyiben nincs lehetőség avatar kabalát készíteni, rajzon vagy montázs formájában is létrehozhat egyet a csoport.
II. Főrészt			
2 perc	Jogismertető kockajáték Eszközök: • 2-3 dobókocka • szituációs kártyák • MONDO kártyák A gyerekek szituációkkal találkoznak a játék során, melyekben nekik kell döntést hozniuk. A játéknak több változata van: 1. A gyerekek KÖZÖSEN döntenek, ha kell szavazással 2. Mindig más diák dönt, a többiek érvekkel azonban segíthetik a döntést 3. Kockadobás dönti el az eredményt.	• kooperáció • együttműködés • közös döntéshozatal • ön és társismeret • érvelés • erősségek kidomborítása • komplex gondolkodás • kommunikáció • rugalmasság	Fontos alapszabályok: • egymás véleményének tiszteletben tartása • közösségi szabályok elfogadása • kulturált vitatkozás A játékkal érdemes akár többször is játszani, minden lehetőséget, opciót megnézni. A következményismertetés szituációs kártyák segítségével.

	A játék formáját igazítsuk a csoportdinamikához, előzetes tudáshoz, motivációhoz és együttműködési készségekhez. A játék során több opciót is kipróbálhattunk, de következetesen ismertessük a szabályokat.		
20 perc	1. Alapszituáció ismertetése – csekély mennyiségű kábítószer birtoklás A létrehozott avatart (mostani neve: Pacek Messi) meghívják egy házibuliba. Ott lesz a crush-sa (krás = kiszemelt, valaki, aki tetszik), akivel most szeretne összejönni. A buliban azonban azt látja, hogy a kiszemelt csaj / fiú mással beszélget. Elönti az ideg, szeretne lenyugodni. Az egyik haverja tud egy embert, aki segíthet. Bemutatja, és PM szeretne venni egy kis mennyiségű füvet és valami gyorsítót.	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése • szövegértés • empátia	Nagyobb mennyiségű kábítószer birtoklás esetén a jogi következmények mások. Az alapszituációról is érdemes a gyerekekkel beszélgetni, miért lehet ideges PM, ők hogyan nyugtatnák meg stb. A téma fontos és hosszú, több órába érdemes beépíteni!
	2. Alapszituáció – fogyasztás, birtoklás, kereskedés Vettél egy gramm füvet, a haverod megmutatta hogyan kell cigit csinálni. A spanokkal betekertétek a felét, és közösen elszívtátok az erkélyen. A maradékot zsebre vágod, mert szeretnél végre ráhajtani a kiszemeltedre. Hirtelen azonban valaki dörömböl	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése • szövegértés • empátia	Ismétlés az előző órán tanultakból: Ki számít: • fogyasztónak • dílernek

	az ajtón, és belép pár rendőr. A szomszéd hívta ki, mert megérezte a fűszagot és hallotta a hangos röhögést.		
	3. Alapszituáció – előállítás, mert a rendőr csekély mennyiségű drogot talál nálad A rendőr gyanúsnak talál téged, hisz piros a szemed és dől belőled a fűszag. Igazoltat, és megtalálja a zsebedben a spangli maradékát.	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése • szövegértés • empátia	Segítő kérdések, beszélgetés: • Mitől piros a szeme? • Mit csinált volna, ha tudja: jönnek a rendőrök? • Láttak-e már olyan embert, aki hasonlóan festett min PM? • stb. Mondjuk el, jogsértés esetén (pl katéterezés) panaszt tehetnek. Vegyék fel a kapcsolatot a TASZ munkatársaival, írjanak a jogsegely@tasz.hu email címre. A jogvédők segítenek megfogalmazni a panaszt.
	4. Alapszituáció – kihallgatás A szituáció elolvasása után beszéljétek meg, gyanúsított vagy tanú a főszereplő. Indokoljátok meg, mitől vagytok ebben biztosak.	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése	Gyakorlás: Hogyan mondanád el a rendőrnek udvariasan, ha nem akarsz vallomást tenni, magadról információkat kiadni?

		• szövegértés • empátia	Gyakoroljátok párban!
	5. Alapszituáció – elterelés Jön egy ügyvéd, alig idősebb nálad. Kedvesen elmagyarázza neked, mi vár rád. Mivel még sosem volt drogos ügyed, és csak kevés cucc volt nálad, nem fognak börtönbe zárni és nem lesz priuszod sem. Arra kér, hogy mondj el mindent őszintén, vagyis tegyél vallomást.	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése • szövegértés • empátia	Priusz szó értelmezése. Hangsúlyozzuk ki, hogy az ügyvédnek mindent el lehet mondani, akkor tud a legjobban segíteni, ha ismer minden körülményt.
	6. EXTRÉM esetek Mi történik, ha nem jársz elterelésre? Megvádolnak kereskedelemmel (átadtad a cigit) – mire számíthatsz? Kiderül, hazudtál arról, kitől van a fű és hamis tanúzásért vádolnak?	• jogok és kötelezettségek • kommunikáció • döntéshozatal • érvelés • vita • következmények mérlegelése • szövegértés • empátia	A téma nagysága miatt érdemes külön órán átbeszélni.
III. Befejezés			
20 perc	Gyakorló játék Állítsák időrendi sorrendben a tanult eseményeket, jogi eljárásokat. Önel-lenőrzés a mellékletben található kép segítségével történik.	• emlékezet • figyelem • tanultak elmélyítése • szerialitás • logikus gondolkodás	A feladatot párban vagy önállóan lehet megoldani.

	1. verzió: szó / képkártyákat (MONDO) kapnak és sorba kell rendezni őket 2. IKT feladat – sorba rendezés https://learningapps.org/view25544272		
5 perc	Zárás / értékelés • Bizalmi légkör • Titoktartás • Motiváció • Mit viszel haza?	• értékelés • összegzés • lényeglátás • tanultak összefoglalása	A korábban már alkalmazott anonim kérdőív újra kitölthető.

Melléklet:

Szituációk és válaszlehetőségek

Kérdések, szituációk	Választási opciók / válasz	Következmények – MONDO kártyák
1. Mi számít kis mennyiségű drognak? Tippeljétek meg!	5-10 gramm Pontos mennyiségi határok a TASZ honlapján tekinthetők meg: https://tasz.hu/cikkek/pakk-a-zsebben-mire-szamits-ha-meg-fognak-keves-droggal	Nagyobb, több mennyiség esetén súlyosabb következmények. Szemléltessük konyhai mérleggel a mennyiséget!
2. Meglátod a rendőrt, aki közeledik feléd. Elkéri az igazolványod és kéri: pakold ki a zsebeidet. Mit teszel?	a. Megteszem, amit kér. b. Megtagadom.	MONDO - Igazoltatás • Nem tagadható meg – pénzbírság • Személyivel, jogosítvánnyal vagy útlevéllal Jogaid: • A rendőrnek el kell mondania, miért igazoltat. • Megmotozhat (test végigtapogatása), de NEM vetkőztethet le! • Nem nyúlhat be sehova a testedbe! • Férfit csak férfi motozhat. • Nőt csak nő motozhat.

3. Parázol és egyébként is még kába vagy a fű miatt. Mire észbe kapsz, már a rendőrségen ülsz és egy poharat adnak a kezédbe. A rendőr megkér, pisilj bele. Erre képtelen vagy. Mit teszel?	a. Vízért kérsz és megpróbálsz valamit produkálni b. Megtagadod	MONDO – Előállítás, bizonyíték • A megtalált cigi elég bizonyíték, megindulhat ellened az eljárás • A pisilést megtagadhatod. • Ha nem pisilsz, vért fognak venni. <i>Beszélgjünk át: katéteres vizeletvételezés – ha megtörténik, tegyenek panaszt.</i> <i>(Ide írjanak: jogsegely@tasz.hu email címre és segítenek megfogalmazni a panaszt)</i> Tippek, tanácsok: Nézzük meg, a kábítószer mennyi maradt még a testünkben! https://hu.wikibooks.org/wiki/A_k%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szer-fogyaszt%C3%A1s_bizony%C3%ADt%C3%A1sa/K%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szerek_szervezetben_val%C3%B3_%C3%A1talakul%C3%A1sa
4. Már órák óta vársz, mikor megjön egy rendőr. Mindenfélét kérdez: Kitől van a fű? Kinek adtál belőle? Mennyit szívtál? Azt ígéri, hogy hazamehetsz, ha mindenre őszintén válaszolsz. Mit teszel?	a. Mindent elmondok. b. Egy kukkot sem szólok. c. Hazudok	MONDO kártyákkal bemutatjuk a lehetséges következményeket és eljárásokat • Kihallgatás • Tanú • Gyanúsított • Hamis tanúskodás Kérdezd meg, hogy tanúként vagy gyanúsítottként vagy ott! Fontos különbség!

		Gyanúsított: NEM kell vallomást tenned! Ha nem tudod, hogy mi lenne a legjobb, inkább ne mondj semmit, kérj ügyvédet! Ne hazudj (inkább hallgass)! Ügyvéddel beszéld meg, mit kell tenned! Tanú: Köteles vagy válaszolni a kérdésekre! Ha hazudsz és kiderül, akkor bűncselekményt követsz el! Magadról nem kell semmit mondani – ezt udvariasan mond el a rendőrnek! Nem kell vizeletet vagy vért adnod!
5. Alapszituáció – elterelés Jön egy jó fej, fiatal ügyvéd, alig idősebb nálad. Kedve- sen elmagyarázza neked, mi vár rád. Mivel még sosem volt drogos ügyed, és csak kevés cucc volt nálad, nem fognak börtönbe zárni és nem lesz priuszod sem. Arra kér, mondj el mindent őszintén, vagyis tegyél vallomást. Mit teszel?	a. Hallgatok rá b. Mindent elmondok, kivéve azt, honnan szereztem a füvet. c. Nem mondok semmit, sőt tagadok mindent!	MONDO – Elterelés, gyanúsítás, költségek Mikor mehetsz elterelésre? • Kevés kábítószer volt csak nálad. • Beismered, hogy drogoztál. • Az elmúlt 2 évben nem volt drogos ügyed. Mi az elterelés? • Beszélgetés a drogokról, függőségekről. • Egyedül vagy kiscsoportban • Kéthetente • Segít, hogy többet ne drogozz Vizelet / vérvizsgálat költsége – kérhető részlet fizetés

6. EXTRÉM esetek – azaz a további választások és annak következményei	a. Nem akarok elterelésre járni. b. A cigi átadása miatt kereskedés a vád. c. Falazok a haveromnak, de kiderül – hamis tanúzással vádolnak.	MONDO • költségek • vádemelés • rabosítás • házkutatás • házi őrizet / lakhelyelhagyás • hamis tanúzás • őénzbírság (50e – 200e) https://tasz.hu/cikkek/pakk-a-zsebben-mire-szami-ts-ha-megfognak-keves-droggal
---	--	---

Gyakorló játék

Szavak	Kép – önellenőrzés
igazoltatás	
előállítás	
gyanúsítás	
vizelet vagy vérvizsgálat	
kihallgatás	
elterelés	

Forrás:

<https://avatarmaker.com/>

<https://tasz.hu/cikkek/pakk-a-zsebben-mire-szamits-ha-megfognak-keves-droggal>

https://hu.wikibooks.org/wiki/A_k%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szer-fogyaszt%C3%A1s_bizony%C3%ADt%C3%A1sa/K%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szerek_szervezetben_val%C3%B3_%C3%A1talakul%C3%A1sa

<https://tasz.hu/cikkek/pakk-a-zsebben-mire-szamits-ha-megfognak-keves-droggal>

<https://learningapps.org/view25544272>

Nyomtatható melléklet

Meghívják egy buliba, ahol ott lesz a crush-od (krás = kiszemelt, valaki, aki tetszik), akivel most szeretnél összejönni. A buliban azonban azt látod, a kiszemelted mással beszélget. Elönt az ideg, szeretnél lenyugodni. Az egyik haverod tud egy embert, aki segíthet szerezni egy kis mennyiségű füvet és valami gyorsítót. Mi számít kis mennyiségű drognak? Tippeljétek meg!	Válasz:
Vettél egy gramm füvet, a haverod megmutatta hogyan kell cigit csinálni. A spanokkal betekertétek a felét, és közösen elszívtátok az erkélyen. A maradékot zsebre vágod, mert szeretnél végre ráhajtani a kiszemeltedre. Hirtelen azonban valaki dörömböl az ajtón, és belép pár rendőr. A szomszéd hívta ki, mert megérezte a fűszagot és hallotta a hangos röhögést. Meglátod a rendőrt, aki közeledik feléd. Elkéri az igazolványod és kéri, hogy pakold ki a zsebeidet. Mit teszel?	a. Megteszem, amit kér. b. Megtagadom.
A rendőr gyanúsna talál téged, hisz piros a szemed és dől belőled a fűszag. Igazoltat, és megtalálja a zsebedben a spangli maradékát. Parázol és egyébként is még kába vagy a fű miatt. Mire észbe kapsz, már a rendőrségen ülsz, és egy poharat adnak a kezébe. A rendőr megkér, pisilj bele. Erre képtelen vagy, mit teszel?	a. Vízet kérsz és megpróbálsz valamit produkálni b. Megtagadod
Már órák óta vársz, mikor jön egy rendőr. Mindenfélét kérdez: -Kitől van a fű? -Kinek adtál belőle? -Mennyit szívtál? Azt ígéri hazamehetsz, ha mindenre őszintén válaszolsz. Mit teszel?	Ki vagy most? a. Tanú b. Fogasztó Mit teszel? a. Mindent elmondok. b. Egy kukkot sem szólok. c. Hazudok
Jön egy jó fej, fiatal ügyvéd, alig idősebb nálad. Kedvesen elmagyarázza neked, mi vár rád. Mivel még sosem volt drogos ügyed, és csak kevés cucc volt nálad, nem fognak börtönbe zárni és nem lesz priuszod sem. Arra kér, hogy mondj el mindent őszintén, vagyis tegyél vallomást. Mit teszel?	a. Hallgatok rá b. Mindent elmondok, kivéve azt, honnan szereztem a füvet. c. Nem mondok semmit, sőt tagadok mindent!

4. Gyakorló óra: Szituációk, döntéshelyzetek

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5 perc	Bemelegítés Tanultak felidézése röviden. Csoportalkotás (3-4 fő) A tanulókat két csoportba osztjuk (maximum 4-5 fős csoportok). 1. Rendőr / törvény 2. Avatar / elkövető Az önként jelentkezők lesznek a csoportok vezetői. Az osztály többi tagja véletlenszerűen kap 1-1 képkártyát, ahhoz a vezetőhöz fog csatlakozni, ahová a választott kép tartozik. A csoportok összerendeződnek, párhuzamosan oldják meg a feladatokat.	• Figyelem felkeltése • Kooperáció • Tanultak mobilizálása, előhívása	Létszámtól függően alakítsuk ki a csoportokat. Vezetőket a pedagógusok is kijelölhetnek. Érdemes minden csapattagnak külön feladatot adni! Pl.: • Vezető: ő határozza meg pl. a következő helyszínt) • Időfelelős: feladatokra szabott időt figyeli, jelzi, így biztosítja, hogy mindenre legyen elegendő idő. • Író / rajzoló ember • Eszközfelelős: IKT, íróeszköz, stb.
2 perc	Terem felosztása, feladat ismertetése A teremben több helyszínen feladatok, szituációk találhatók. A csapatok együtt haladnak, közösen oldják meg a feladatokat.	• Kommunikáció • Figyelem	

II. Főrészt

Feladatok / állomások
(A sorrend tetszőleges, de a gyerekek haladhatnak menetlevél alapján)

3 perc	1. Messenger Szituáció: Ha gyanúba keveredsz, a rendőr átnézheti a telefonod. Nem vagy köteles azonnal átadni, ezért érdemes lehet a gyanús üzeneteket, képeket kitörölni. Olvassátok el PM üzeneteit, nézzétek meg a képeit, és ami kábítószer fogyasztásra utal, fordítsátok fejjel lefelé! A kártyák hátoldalán láthatjátok, jól dolgoztatok-e!	• Tanultak ismétlése • Tanultak gyakorlatba helyezése • Tudás elmélyítése • Figyelem • Emlékezet • Kommunikáció • Szövegértés • Ön és társismeret • Jogok és kötelezettségek differenciálása • Kooperáció • Gondolkodási funkciók • Helyes értékítélet	Tartalmuk, számuk a létszámhoz és a tanultakhoz kapcsolódó. A pedagógusnak érdemes tájékozódnia az aktuális szlengről, kifejezésekről. Bizalmi helyzetben az előző órákon kapott erre információt, így össze tudja állítani a kártyákat.
5 perc	2. Ujjlenyomat / fotó Aki gyanúsított, attól ujjlenyomatot vesznek és fotókat készítenek róla minden oldalról. Játékok: • Ujjlenyomat készítés – ujjfestéssel • Rendőrségi fotók mintájára képek készítése telefonnal.		Lazító, szórakoztató állomás.

7 perc	3. Kérelmek A rendőrség megbírságot adhat ha szabálysértést követsz el, ha nem akarsz elfogadni, különböző kérelemfajtákat itt találsz: https://szabalysertes.hu/kerelem-mintak/		
15 perc	4. Szituációs játék A szituációkat megjeleníthetik a csoporttagok, de célszerű lehet bábokat alkalmazni. Bábokat nyomtathatunk, de egyszerű plüssökkel, babákkal is helyettesíthetjük. Szituációk: a. Hogyan mondj nemet, ha valaki kábítószerrel kínál? b. A legjobb barátod rákapott a herbálra, hogyan mondanád el a tanárnak? Mit válaszol a tanár? A barátod elmúlt 16 éves, ezért kérd meg a tanárt, ne szóljon a szülőknek!		Igazítsuk a gyerekek érdeklődési köréhez és képességeikhez a szereplőket, szituációkat! MONDO kártyák A szituációs kártyákat színezzük képekkel, rajzokkal. Ezt az állomást mindenképp felügyelje a pedagógus, korigáljon és hívja fel a jogvédő mondatokra!

	c. Kihallgatáson ülsz, a rendőr faggat. Nem vagy biztos abban, hogy te most gyanúsított vagy tanú vagy-e. Kérdezz rá udvariasan! d. Tegnap eltoltatok egy vicces cigit sulis után. Sajnos a haverod pasija / csaja ezt megtudta, nagyon mérges lett és felnyomott titeket a rendőröknél. Vizelet vizsgálatot kérnek tőled, amit te nem szeretnél. Tudod azt, hogy a véredből már valószínű nem mutatható ki, ezért ragaszkodsz a vérvizsgálathoz. Hogyan néz ki ez a beszélgetés? Mit mondanál a rendőrnek? e. Igazoltatás - A rendőr igazoltat, hogy add át a megfelelő okmányokat! Az asztalon igazolványok képei találhatók, a játékban részt vevő tanuló kiválasztja azokat, amelyekkel igazolhatja magát.		
III. Befejezés			
5 perc	• Munka értékelése • Feladatok értékelése – tanulók szemszögéből • Zárás	• Értékelés • Bizalomépítés • Motiváció	

Melléklet:

Csoportalkotás képei, szavai

Rendőr / törvény képviselője

Avatar (Pacek Messi) – a bűnelkövető (minta)

Bilincs

Igazoltatás / okmány

Fű / példadrog

Elterelés

Motozás

Rendőrautó

Vizelet / vörvizsgálat

Vallomás / kihallgatás

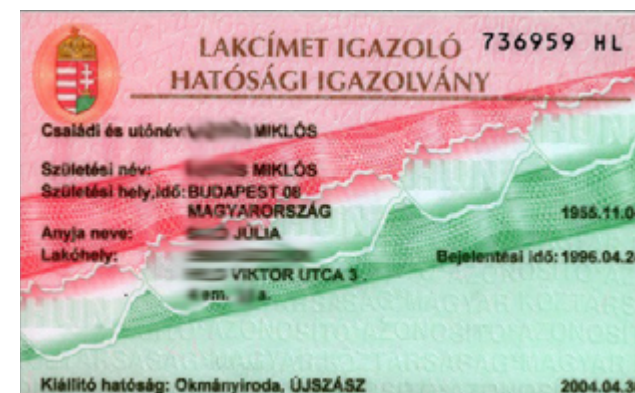
Messenger (tartalmuk, számuk a létszámhoz és a tanultakhoz kapcsolódó)

1 	2 	3
4 Holnap 420-kor tali! Hozok Mariskát, elrepülööööünk!	5 Anya, maradhatok kicsit tovább a buliba?	6 Két napig nem aludtam, állat volt a buli! Legközelebb is húzzuk a csíkokat!

Messenger hátoldalak

1 Ez a kép nem utal semmi illegálisra!	2 Ügyes! A fiú épp füvet szív, erre utal a füst és a pipa!	3 Ez a kép nem utal semmi illegálisra!
4 Ügyes! Egyértelmű utalások a füves cigare: 420, mariska, repülés	5 Ez az üzenet nem utal semmi illegálisra!	6 Ügyes! Egyértelmű utalások a gyorsító használatára: nem alvás, csík

Igazoltatás

Szituációk – helyes válaszok

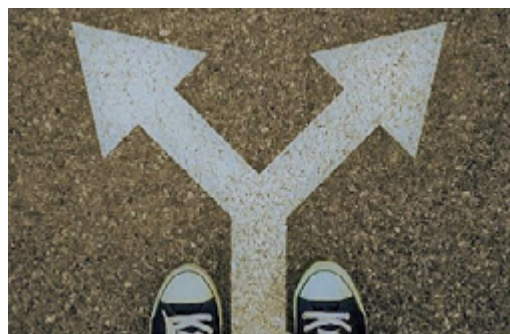
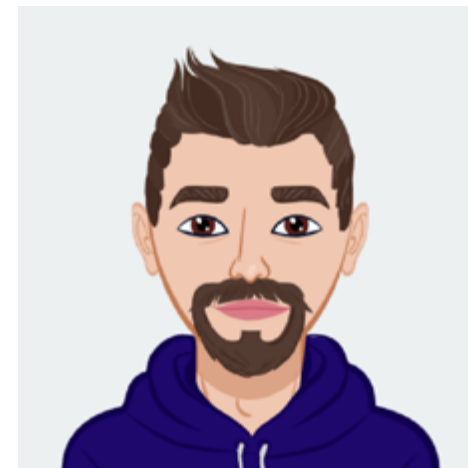
Szituáció	Példa
a. Hogyan mondj nemet, ha valaki kábítószerrel kínál?	Köszönöm, nem kérek! Sajnos én már voltam rosszul ettől! Köszi, majd esetleg legközelebb!
b. A legjobb barátod rákapott a herbálra, hogyan mondanád el a tanárnak?	– Mondanom kell valamit, de ígérje meg, hogy titok marad! – Rendben, megígérem! – Pacek Messi nagyon rákapott a herbálra! Egyre hülyébb tőle! Aggódok érte! – A szülei tudják? – Nem, és kérem ne is mondja el nekik! Megjegyzés: 14 éves kor fölött a tanár nem köteles a szülőt értesíteni, az elsődleges kötelessége a gyermek védelme.
c. Kihallgatáson ülsz, a rendőr faggat. Nem vagy abban biztos, te most gyanúsított vagy tanú vagy! Kérdezz rá udvariasan!	Mondj el mindent, amit tudsz, hidd el nem lesz semmi baj! Elnézést, de elmondaná nekem, hogy én most tanú vagyok vagy esetleg gyanúsított? Gyanúsított! Mivel gyanúsítanak engem?
d. Tegnap eltoltatok egy vicces cigit suli után. Sajnos a haverod pasija / csaja ezt megtudta, nagyon mérges lett és felnyomott titeket a rendőröknél. Vizelet vizsgálatot kérnek tőled, de te nem szeretnéd. Tudod azt, hogy a véredből már valószínű nem mutatható ki, ezért ragaszkodsz a vérvizsgálathoz. Hogyan néz ki ez a beszélgetés? Mit mondanál a rendőrnek?	Kérlek pisilj ebbe a pohárba! Én ezt nem szeretném! Tudod azt, hogy ezzel gyanússá válik a viselkedésed? Igen, de én inkább vérvizsgálatot szeretnék kérni! Tudom, hogy ehhez jogom van!

e. Igazoltatás A rendőr igazoltat, add át a megfelelő okmányokat! Az asztalon igazolványok képei találhatók. A játékban részt vevő tanuló kiválasztja azokat, amelyekkel igazolhatja magát.	Jó estét kívánok, fényképes igazolványt kérek szépen! Itt van a okmányom! Köszönöm!
---	--

Források:

<https://docs.google.com/document/d/1lwt68Rz41aVOWVX8veRLYfJpMeSLbvTz4NKzbcWOarI/edit>
<https://tasz.hu/cikkek/pakk-a-zsebben-mire-szamits-ha-megfognak-keves-droggal>
<https://www.shutterstock.com/hu/search/police+mascot>
www.avatarmaker.com
<https://hu.stockfresh.com/stock-vectors/b%C5%B1ncselekm%C3%A9ny>
<https://turizmus.com/utazas-kozlekedes/utazas-szemelyivel-hova-es-milyennel-1127619>
<https://www.informed.hu/betegsegek/psy/addictions/drogs/fuves-cigi-198957.html>
<http://www.artera2007.hu/hu/eltereles/>
<http://www.tudtad.com/2012/07/napi-erdekes-es-vicces-kepdumping-21.html>
<https://www.infokiskunfelegyhaza.hu/hirek/olvas/ezek-a-legmenobb-magyar-rendorautok-2017-03-11-160000>
<https://husale.2021shopsfashion.ru/category?name=vizeletgy%C5%B1jt%C5%91%20cs%C5%91>
<https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3k/interrogation-room>
<https://husale.2021shopsfashion.ru/category?name=lapos%20tansz%C3%A9k>
<https://unsplash.com/photos/a1FblUOk20>
<http://www.accionpreferente.com/educacion/una-de-las-teorias-mas-comunes-sobre-la-educacion-efectiva-pod-ria-ser-un-mito/>
<https://berlin.mfa.gov.hu/page/szemelyi-igazolvany>
<https://www.vmsz.org.rs/hirek/sajtofigyelo/utlevel-az-itt-maradashoz>
<https://www.vezess.hu/hirek/2016/12/04/34-evet-vezetett-jogositvany-nelkul-egy-magyar-ferfi/>
<https://kekzsiraf7.webnode.hu/okmanyok/>
Egészségügyi Szolgáltatások 6. ÉVFOLYAM - EFOP180
<https://telex.hu/cimke/beutazas>

Nyomtatható melléklet:

Holnap 420-kor tali!
Hozok Mariskát,
elrepülööööünk!

Anya, maradhatok
kicsit tovább a buliba?

Két napig nem
aludtam, állat volt
a buli! Legközelebb
is húzzuk a csíkokat!

Kábítószerrel
kapcsolatos tartalom.

Semmi gyanús.

3 példányban nyomtani:

<https://docs.google.com/document/d/1lwt68Rz41aVOWVX8veRLYfJpMeSLbvTz4NKzbcWOarl/edit>

Hogyan mondj nemet, ha valaki kábítószerrel kínál?	Hogyan mondj nemet, ha valaki kábítószerrel kínál?
A legjobb barátod rákapott a herbálra, hogyan mondanád el a tanárnak? Mit válaszolna a tanár? A barátod elmúlt 16 éves, ezért kérd meg a tanárt, ne szóljon a szülőknek!	Kihallgatáson ülsz, a rendőr faggat. Nem vagy abban biztos, te most gyanúsított vagy tanú vagy! Kérdezz rá udvariasan!
Tegnap eltoltatok egy vicces cigit sulis után. Sajnos a haverod pasija / csaja ezt megtudta, nagyon mérges lett és felnyomott titeket a rendőröknél. Vizelet vizsgálatot kérnek tőled, de te nem szeretnéd. Tudod azt, hogy a véredből már valószínű nem mutatható ki, ezért ragaszkodsz a vérvizsgálathoz. Hogyan néz ki ez a beszélgetés? Mit mondanál a rendőrnek?	Igazoltatás. A rendőr igazoltat, add át a megfelelő okmányokat!

5. Összegző óra: Tanultak összegzése

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
15 perc	Bemelegítő játék Vitaklub - A termet két részre osztjuk. - A székeket most egymással szemben helyezzük el. - Kezdés gyanánt a gyerekek középen állnak. - Meghallgatnak egy döntési helyzetet, és utána mindenki véleményt formál. - Az azonos véleményen lévők ülnek az egyik oldalra, a másik pedig velük szemben foglal helyet. - Beszélgessenek, érveljenek! - A tanulók bármikor oldalt cserélhetnek, amennyiben meg tudják indokolni az okát. Osszák meg a többiekkel, ki vagy mi formálta át a véleményüket! - Kérdésekkel vezessük a beszélgetést és igyekezzünk rávezetni a tanulókat a tanultakra. Lehetséges témák: 1. Okosabb dolog vérvételre menni, mint vizeletet adni.	- Figyelem felkeltése - Kooperáció - Tanultak mobilizálása, előhívása	Kulturált vitatkozás szabályait tudatosítsuk. Helyezzük ki a szabályokat jól látható helyre, jelöljük rajzokkal, piktogramokkal is. Szabályok: - Kézfeltartással jelezd, ha szólni szeretnél. - Hallgasd végig türelmesen a másik mondandóját. - Soha ne személyeskedj, ne minősítsd a társadat. Témák – előhívandó kifejezések 1. Jogom van megtagadni a vizelet vételt. 2. A marihuána illegális, tehát törvényt sérték. A herbálban nem tudom mi van, ezért sokkal veszélyesebb. 3. Az átadás kereskedelemnek számít, ez lehet túlzó.

	2. A marihuána jobb döntés, mint a herbál. 3. Túl szigorúak a törvények. 4. Ha megtudnám, hogy a legjobb barátom / barátnőm kipróbálta a party drogokat, nem szólnék róla senkinek. 5. Aki kipróbálja a drogokat az bűnöző.		4. Személyek, szervezetek megnevezése, akik megbízhatóak és titoktartást vállalnak. 5. Stigmatizálás megelőzése. Jól látható helyre írja is fel a pedagógus, vagy vetítse ki! Az összetartozás, azonosság érzése erősíti a közösséget. A közösség a legjobb prevenció erő a fiataloknak. A témák bővíthetők, alakíthatók. Igazítsuk a tanultakhoz, gyermekek profiljához.
II. Fő rész			
15 perc	Kahoot! játék Téma: Illegális szerek, jogok Link: https://create.kahoot.it/share/enter-kahoot-title/4a4eed14-ad88-4ed6-9ea1-52c8adaba4c0	• versenyszellem, inspiráció • azonnali visszajelzés, értékelés • tanultak ismétlése • döntési helyzetek kialakítása	A Kahoot kérdéseit lehet bármilyen kvízzjátékba, papírceruza helyzetbe illeszteni. Minden megválaszolt kérdés után kérjünk a csoporttól indoklást.
III. Befejezés			
15 perc	Levezető játék, közös produktum készítése	• összetartozás • csapaterősítés	MONDO kártyák segítenek az információk előhívásában.

	Három állítás • A tanulók írjanak két igaz és egy hamis állítást. • Szorítkozzunk a tanultakra, kábítószer- és a hozzá kapcsolódó jogokra, jogesetekre. • Minden állítás kerüljön külön cetlire! • A cetlik legyenek színesek, figyelemfelhívóak. • Az állításokat felolvassák, és a csapatnak kell eldöntenie, melyik volt a hamis. • Az igaz állításokat felragasztjuk egy mindenki számára jól látható helyre. A felragasztott cetlik mellé/elé állítjuk a tanulókat, és készítünk egy csoportképet.	• bizalom • összegzés	Pl.: 1. A drogok illegálisak. 2. Jogom van ügyvédet kérni. 3. A 18 éven aluliakat nem büntetik meg. A képet küldjük el nekik vagy kapják meg kinyomtatva. A képet idézettel is díszíthetjük, ráírhatjuk a hátoldalára. Ez a kép emlékezteti őket arra, hogy nincsenek egyedül, számíthatnak a barátokra, osztálytársakra, tanárra.
--	---	--	--

Forrás:

<https://create.kahoot.it/share/enter-kahoot-title/4a4eed14-ad88-4ed6-9ea1-52c8adaba4c0>

A VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON

jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

Gyógypedagógus: Szabóné Lajtai Barbara

A választások Magyarországon – jogtudatosító gyorstalpaló pedagógusoknak

Milyen választások vannak? Kiket és hogyan választunk?

Magyarországon háromféle választás létezik: négy évente **országgyűlési képviselőket**, öt évente **európai parlamenti képviselőket**, és **önkormányzati képviselőket** és **polgármestereket** választunk. Akik nemzetiséghez tartozónak vallják magukat, szintén öt évente választhatnak nemzeti önkormányzati képviselőket. Fontos, hogy a miniszterelnököt és a köztársasági elnököt nem mi, hanem az általunk megválasztott Országgyűlés választja.

Összesen 199 országgyűlési képviselő van. Az ország 106 egyéni választókerületre van osztva, így a 199 képviselőből 106-ot egyéni kerületekben választunk. Minden magyar választópolgár, akinek van magyar lakcíme, szavazhat a **lakóhelye szerinti jelöltre**. A fennmaradó 93 képviselőt **listán** választjuk: listára minden magyar állampolgár szavazhat, az is, aki nem Magyarországon él. Akinek tehát van magyar lakcíme, annak két szavazata van, egy egyéni és egy listás. A lista lehet pártlista vagy nemzetiségi lista. Az **egyéni mandátumot** az a jelölt nyeri, aki a legtöbb szavazatot kapja. A választás egyfordulós. A **listák** esetében az a lista nyer mandátumot, amelyre az összes érvényes szavazat legalább 5%-a érkezik. A **nemzetiségi listáknál** ennél alacsonyabb arány is elegendő. Azt, hogy hány képviselő kerül be egy listáról, egy matematikai módszerrel számolják ki. Minél többen szavaztak a listára, annál több képviselő jut be a listáról.

Az **európai parlamenti választáson csak listák léteznek**, így ott nincsenek egyéni jelöltek. Az a lista küldhet jelöltet, amely eléri az 5%-ot.

Az önkormányzati választásokon minden településpolgármestert választ, emellett képviselő-testületet is választunk. A képviselő-testületet (vagy megyeszékhelyeken közgyűlést) a település méretétől függően választjuk meg. A legkisebb településeken közvetlenül személyekre szavazunk, nincs lista, de nincs választókerület sem. Nagyobb településeken már vannak választókerületek, de még mindig nincs lista. Budapesten a választók a kerületben képviselőkre és polgármesterre szavaznak, de a Fővárosi Közgyűlés tagjaira listán szavazhatnak és főpolgármestert is választhatnak. Azok, akik nem a fővárosban vagy megyei jogú városban élnek, rendelkeznek egy olyan szavazattal, amivel a megyei közgyűlés tagjait választják meg, listán.

Mi a választójog? Mit jelent a cenzus?

Kétféle választójog létezik: aktív és passzív. Az aktív azt jelenti, hogy a választópolgár szavazhat jelöltre vagy listára. A passzív pedig azt jelenti, hogy jelöltként indulhat, listán szerepelhet. Az aktív és passzív választójog feltételei nem minden választásnál azonosak. Vannak választások, ahol nem csak magyar állampolgárok szavazhatnak vagy indulhatnak jelöltként, ilyenek az önkormányzati vagy európai parlamenti választások.

Szavazhat az, aki nagykorú és magyar állampolgár, és nem zárták ki a választójog gyakorlásából. A szavazásból csak bíróság zárhat ki ítélettel: a bűnelkövető eltiltható a közügyektől, a fogyatékos emberek pedig megfoszthatók a választójoguktól "belátási képességük" csökkenése miatt. A fogyatékos emberek esetében a szabályozás diszkriminatív, mert a bíróság csak a fogyatékos emberek döntési képességét "méri". A választójog valamely feltételhez kötése, vagyis a census intézménye nem példa nélküli, a történelem során más társadalmi csoportokat – például a nőket, vagy a szegény embereket – is volt, hogy megfosztották a választójogtól. Azon, hogy bizonyos fogyatékos emberek még mindig nem szavazhatnak, az Országgyűlésnek (jogalkotónak) változtatnia kell, hiszen az állam feladata támogatni, nem pedig korlátozni a fogyatékos embereket a választójog gyakorlásában.

Mi a választási kampány?

A kampány a választások előtti 50. napon induló időszak, amikor a politikusok, jelöltek, aktivisták és általában mindenki jogilag szabályozott keretek között vehet részt a választópolgárok meggyőzésében. Ebben az időszakban többet engedhet meg magának mindenki a közéleti vitákban, **a közbeszéd szabadabbá válik.** Ezzel együtt viszont lehetőség van a kampánytevékenység bepanaszolására a választási bizottságoknál és bíróságoknál, ha az mégis jogsértő lenne.

Mit csinálnak a választási szervek?

Léteznek **választási irodák**, akik megszervezik a választást, kiszállítják a szavazólapokat, berendezik a szavazóhelyiségeket és segítik a választási bizottságok munkáját. A **választási bizottságok** döntenek a jogvitákról. A **szavazatszámláló bizottságok** biztosítják a szavazás törvényességét és állapítják meg a szavazókörökben a szavazás eredményét.

További információ elérhető az alábbi oldalakon:

- A TASZ jogtudatosító oldala a választásokról:
<https://valasztasz.tasz.hu/>
- A Nemzeti Választási Iroda weboldala:
<https://www.valasztas.hu/home>

Gyógypedagógus	Szabóné Lajtai Barbara		
NAT műveltségi terület	Kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák		
Kerettantervi kapcsolatok	2. témakör: Állampolgári felelősség (az állampolgársághoz kapcsolódó ismeretek). Az ismeretek gyakorlati alkalmazásának képessége. Tájékozódási képesség helyi és országos társadalmi, közéleti szinten.	1. témakör: A közösségi együttélés szabályai, a szabálytudat erősítése. A szociális attitűd, az együttműködés, a tolerancia megnyilvánulásai magatartásában.	2. témakör: Önismeret: testi és lelki egészség Mondanivaló árnyalt közlése szóban és írásban. Lényeges és lényegtelen körülmény egyre biztosabb megállapítása. Törekvés a káros szokások kijavítására.
Tantárgy	Állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	Osztályfőnöki
Osztályfok	9E. előkészítő		
Az óra témája	1. Demokrácia és diktatúra 2. A választási rendszer 3. Pártra fel! 4. Jogom van! Jogom van? 5. Választhatsz? Válassz!		
Az óra típusa	Képességfejlesztő, ismeretbővítő		
Az óra cél- és feladatrendszere	Választás fogalmának megismertetése a fiatalokkal, jogaik ismertetése, érvényesítésének módszerei		
Jogok	Állampolgári jogok, aktív-passzív választójog		

1. Bevezető óra: Demokrácia és diktatúra

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5-8 perc	Bevezető játék: Mindenki kap egy borítékot, melyben három állítás olvasható. Ezeket kell sorba rendezniük a következők szerint: első helyre kerül a számukra legfontosabb, utána a következő, végül a legkevésbé fontos. Az állítások: Szeretném, ha az állatok kínzását nagyon szigorúan büntetnék. Fontos számomra, hogy a tanárok ne adhassanak hétvégre házi feladatot. Jó lenne, ha több hajléktalanszállót hoznának létre, főleg a téli hideg hónapokra. Amikor mindenki végzett, közösen megbeszéljük, ki milyen sorrendet állított fel. Fontos, hogy nincs hibás feladatmegoldás, mindenkinek joga van ahhoz, hogy a saját prioritása szerint hozzon döntést. Beszélgetés, vita, érvelés a különböző állítások fontossága mellett/ellen.	Figyelemfelkeltés, gondolatébresztés, véleményalkotás, vita	Az állítások változtathatók a diákok ismeretében, azonban fontos, hogy egyik se legyen túl bagatell. Fontos kiemelni, hogy a véleménye senkinek nem lehet hibás. Érdemes mindenkit meghallgatni a változatos nézőpontok érdekében. Sokszor a vita műfaja nehézséget okoz a diákoknak, ezt is érdemes folyamatosan gyakorolni.
5 perc	Beszélgetés: - Vajon mi volt az előző feladat célja? - Mit jelent a választás? - Mit tudtok a választási rendszerről?	Új anyag ismertetése, irányított beszélgetés előzetes tudás felmérése együttműködés, figyelem, kivárás	Itt nagyon különböző előzetes tudások mutatkoznak meg. Gyakran látszik, hogy melyik családban szoktak politikáról beszélgetni, melyikben nem.

II. Főrészt			
10-15 perc	<i>Diktatúra vagy demokrácia?</i> A diákok húznak egy-egy szócsíkot, a táblát két részre osztom. Az egyik rész tetején a demokrácia, a másikon a diktatúra szavak szerepelnek. A demokrácia és a diktatúra politikai rendszerek (nem államformák, az a köztársaság, monarchia lenne, pl. van demokratikus monarchia és van diktatórikus is). Vitázzunk kicsit! A törvények megalkotása szabályosan történik - ez igaz lehet mindkét politikai rendszerre. Fontos rámutatni, hogy egy diktatúra nem csak véres elnyomást jelenthet, az elnyomásnak vannak rejtettebb módjai is. A gyerekeknek ki kell jönni a táblához és a szócsíkot a megfelelő helyre felragasztani. Szócsíkon olvasható információk: • nincsenek szabad választások • szabad választások vannak • törvények elfogadása szavazati többséggel történik • a hatalmon lévők a törvény felett állnak • a törvények mindenkre egyaránt vonatkoznak • tiltott az ellenvélemény • szabad véleménynyilvánítás • egypártrendszer • többpártrendszer • törvényeket kizárólag a hatalmon lévők hozzák (minden politikai rendszerre igaz) Megbeszéljük, hogy nálunk melyik politikai rendszer (demokrácia) van, ismerünk-e a történelemből, vagy a jelenből olyan államot, ahol diktatúra van.	Előzetes ismeretek felmérése, beszélgetés	Általános iskolában, történelemből már tanultak a diákok államformákat, ezt a tudást hívjuk elő.

20 perc	Demokráciában szabad választások vannak. Ilyenkor, négyévente eldöntjük, hogy a parlamentben ki képviseljen minket. Öt évente pedig arról döntünk, hogy ahol lakunk, az önkormányzatban ki képviseljen minket. <i>De mi egy képviselő dolga?</i> <i>Miért van rájuk szükség?</i> Magyarországon a következő választások léteznek: • országgyűlési • önkormányzati • európai parlamenti Közös feladatmegoldás: https://learningapps.org/display?v=pv552vh0v22	Frontálisan irányított osztálymunka: • bemutatás • beszélgetés • szemléltetés	Általános iskolában, történelemből már tanultak a diákok államformákat, ezt a tudást hívjuk elő.
III. Befejezés			
2 perc	Az óra végén az órán tanultak rövid átismétlése, néhány kérdés megválaszolása: https://wordwall.net/resource/31039791/eu-onkormi-orszaggyulesi-valasztasok	Frontálisan irányított egyéni munka	Annyi dobozt nyitunk ki, amennyi az időbe belefér.

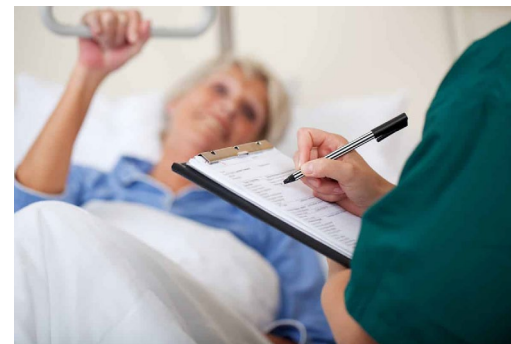
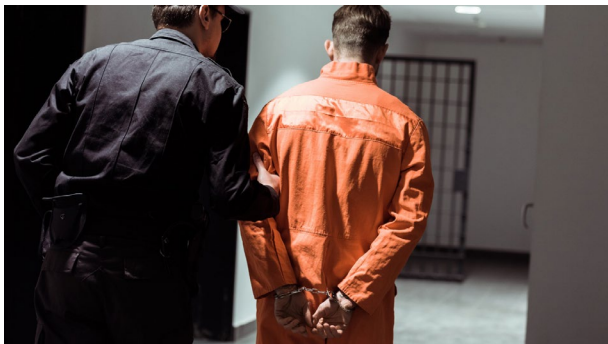
2. Ismeretátadó óra: A választási rendszer

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5-8 perc	Maradj talpon! játékkal az előző órán tanultak átisméltése: A gyerekek állnak, körbe megyünk, kérdésekre kell válaszolni. Aki nem tud, leül. Addig megyünk, amíg már csak 1 diák marad talpon.	Ellenőrzés isméltés	
II. Fő rész			
10-15 perc	Videó megtekintése: - Vajon mi volt az előző feladat célja? - Mit jelent a választás? - Mit tudtok a választási rendszerről? https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=LKOqcjEDO-VU&vl=hu&fbclid=IwAR0czpNcjQyD_jP1MqrRfp-pM8kqmo4xe-D6AhWuXVvMljCwZwHeullyHwT4 A videót időnként megállítom, megbeszéljük, milyen információkat hallottunk az előző részben.	Szemléltetés beszélgetés	A videót az osztály képességszintjéhez mért gyakorisággal állítom meg. Gyengébb képességű osztálynál több szünet-több beszélgetés szükséges, hogy az információk ne vesszenek el.
10-15 perc	Páros munka: A diákok a tanár által alkotott párokban írják össze három olyan szempontot, amik megvalósulása a választásokkal kapcsolatban fontos számukra. Ötletek táblára való felírása, véleménycseré. Választási alapelvek átbeszélése: egyenlő (mindenkinek egyet ér a szavazata)	Páralkotás - páros munka - véleményformálás - kivárás - magyarázat - beszélgetés	<i>Melléklet 1.</i>

	• közvetlen (miután a választó leadta a szavazatát, más már nem szavaz a nevében, hanem a szavazat rögtön hasznosul - nincsenek elektorok) • tisztességes (a választás eljárási szabályai a résztvevőknek a szabályok egyenlő esélyeket adnak a győzelemre) • titkos (a leadott szavazat tartalmát nem lehet a szavazóhoz kapcsolni) A fogalmak és tartalmuk átbeszélése, a saját ötleteikkel való összevetése, megvitatása.		
8-10 perc	Képek alapján párokat alkotnak a tanulók. Rabok, idősothtoni lakók, kórházban ápoltak, látássérültek fognak párokat alkotni. A következőket kell megvitatniuk: • Részt vehetnek-e az ő általuk kapott személyek a választásokon? • Amennyiben igen, hogyan? - mozgóurna, akadálymentes szavazóhely, Braille szavazólap megoldások megtalálása - közügyektől való eltiltás nem minden büntetett előéletű vagy büntetését töltő személyre igaz	Véletlenszerű párkötés képek segítségével • kooperatív munka • véleményalkotás • beszélgetés	Annyi dobzt nyitunk ki, amennyi az időbe belefér.
III. Befejezés			
3 perc	Órai munka értékelése Minden tanuló kap egy értékelő lapot, ahol öt smiley közül kell bekarikázniuk, hogy hogyan érezték magukat. Majd néhány szóban megfogalmazni, név nélkül. A teremből kifelé bedobják egy dobozba az órai értékelésüket.	Értékelés	Nemcsak a diákok munkája értékelendő, hanem a pedagógusé is. Nagy segítséget szokott jelenteni ez a módszer abban, hogy tudjuk, egy következő órán mit kell hangsúlyozni, mi kevésbé fontos a diákoknak. <i>Melléklet 2.</i>

Mellékletek

1.

2.

KILÉPŐ KÁRTYA

HOGY ÉREZTED MAGAD AZ ÓRÁN? KARIKÁZD BE A VÁLASZTÁSOD, MAJD FEJTSD KI NÉHÁNY SZÓVAL!

Források:

<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200907/koronavirus-a-magyar-bortonokban-a-masodik-hullamra-keszulnek-447646>

<https://www.hirmondo.ro/romania/bortonbe-mennek-a-10-eves-arad-megyei-kiskoru-megrontoi/>

<https://svmchrc.ac.in/nursing/>

https://www.freepik.com/free-photo/old-patient-suffering-from-parkinson_25177964.htm#fromView=search&page=2&position=30&uuid=55a72682-19c2-4f00-a32a-bc8dacdd99f5

https://www.freepik.com/free-photo/retired-woman-with-oxygen-tube-against-respiratory-problem-hospital-ward-bed-sick-patient-breathing-heavily-while-resting-waiting-medical-assistance-with-iv-drip-bag_20741744.htm#fromView=search&page=1&position=11&uuid=2aa6e510-e64d-4c9f-a951-0c91d236727b

https://www.freepik.com/free-photo/doctor-talking-with-her-elder-patient_14001659.htm#fromView=image_search_similar&page=1&position=8&uuid=6c14cdf2-ed3-4ca1-83bf-e52b562290e7

<https://www.elte.hu/content/a-latasserult-szemelyek-pedagogiaja-es-rehabilitacioja.e.13000>

<https://www.mvgyosz.hu/amit-adunk-hu/szervezeteknek-kozossegeknek-hu/akadalymentesitesi-szolgalatasok/>

3. Ismeretátadó óra: Pártra fel!

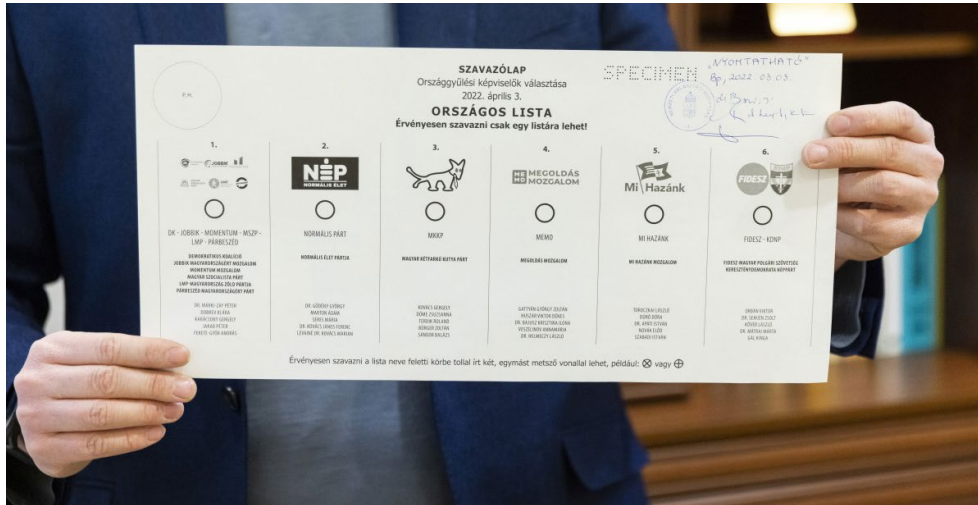
Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5-7 perc	Óra eleji ismételés: 1. A gyerekek között körbejárok, mindenki húz egy „kapszulát”, amiben egy kifejezés szerepel. El kell magyarázniuk, hogyan kapcsolódik a kifejezés a témához. Szavak: • egyenlő választójog • mozgóurna • többpártrendszer • parlamenti választások • passzív választójog • demokrácia • képviselő • egypártrendszer • közügyektől való eltiltás • önkormányzati választások 2. Az osztályt két csoportra osztom, megkapják a mellékelt képeket egy borítékban. Ezeket kell a választás lépései alapján sorba rendezni.	• Ismételés • egyéni feladatmegoldás • gondolkodás • magyarázat • beszélgetés • Kooperáció • gondolkodás • közös ellenőrzés	<i>Melléklet 1.</i>

II. Főrész			
10-15 perc	Az előző feladatban megalkotott csoportok maradnak most is. <i>Feladat:</i> A telefonjukat használva nézzenek utána az interneten egy-egy párt programjának. Ezt követően csoportonként ki kell találniuk olyan témát/témákat, ami számukra fontos, ami az ő programjuk fő eleme lenne, ha pártot alapítanának.	• kutatómunka • együttműködés • figyelem • kivárás • közös gondolkodás • érdekérvényesítés	Ha véletlenül nem lenne ötlete a csoportoknak, témákat dobok fel, amikből választhatnak.
10-15 perc	Választási plakát, kampány: Mit jelenthetnek ezek a kifejezések? Hol találkozhatunk velük? Néhány választási plakát kivetítése, ezek tartalmának, céljának átbeszélése. Ezután a csoportoknak az előző feladatban megfogalmazott témák mentén kell egy plakátot készíteniük, majd egy nevet adniuk a pártjuknak.	• szemléltetés • beszélgetés • pártalapítás • vizuális megerősítés	<i>Melléklet 2.</i>
III. Befejezés			
5-7 perc	Pártok bemutatkozása: A csoportok egy pártelnököt választanak, aki a párt nevében a többieknek bemutatja őket. Nevet, programot, plakátot mutatnak be.		Ezek a programok az egész évfolyam előtt is bemutatásra kerülnek (egy erre kijelölt órán). Ezt követően minden diák kap egy szavazólapot (pártlista), amin leadhatja az általa preferált párt-ra a szavazatát.

			Ehhez egy fülkét is építünk, illetve a leadott szavazat egy urnába kerül be. Az a párt, amelyik a legtöbb érvényes szavazatot gyűjti össze, kap egy napot, amikor egy választott külsős programon vehetnek részt. Pártlista egy korábbi évből: <i>Melléklet 3.</i>
--	--	--	---

Mellékletek

1.

2.

3.

SZAVAZÓLAP

Állatbarátok Pártja

☐

Diákok a Diákokért Mozgalom

☐

Pénzt a Gazdagoknak Szövetség

☐

Érvényesen szavazni a párt neve melletti tollal
írt két egymást metsző vonallal lehet, például:

☐ ☐

Források:

<https://depositphotos.com/photo/persons-hand-opening-mailbox-95377766.html>

<https://infostart.hu/valasztas-2022/2022/03/04/igy-fognak-kinezni-a-partlistas-szavazolapok-az-aprilis-3-i-valasztasokon-foto>

https://www.debrececinap.hu/orszag/2024/05/23/ktm-mindenki-ellenorizze-a-valasztashoz-szukseges-okmanyai-ervenyesseget/#google_vignette

<https://kocsisszabouggyved.hu/megbizas-vagy-meghatalmazas/>

https://hvg.hu/360/20210602_Csillag_Istvan_Legyen_a_valasztas_egyigenes_nepszavazas

[https://hu.wikipedia.org/wiki/19-es_villamos_\(Budapest\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/19-es_villamos_(Budapest))

<https://444.hu/2016/02/28/idokozben-tart-a-szavazas-a-salgotarjani-idokozin>

<https://szemesnora.hu/valasztasi-plakatok-2014-ben-stylist-szemmel/>

<https://ketfarkukutya.mkkp.party/szorolapok/>

https://index.hu/belfold/2018/04/01/a_kuria_jogsertonek_talalt_egy_darab_orban_plakatot/

4. Gyakorló óra: Jogom van! Jogom van?

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
8-10 perc	Bemelegítő mozgásos játék: A gyerekek középen állnak, a tanár két választási lehetőséget ajánl fel nekik. Arra az oldalra kell mielőbb eljutniuk, amelyik választás számukra szimpatikusabb. Pl. kóla-narancslé; mozi-színház; facebook-instagram, stb. A játék végén beszélgetés a választással kapcsolatos érzéseikről: • Könnyű-e minden esetben választani? • Lehet olyan helyzet, amikor nem tudok döntést hozni? • Kell, hogy a barátom/barátnőm véleménye befolyásolja az én választásomat? stb. A „probléma” ismertetése: <i>„XY most ünnepelte a 18. születésnapját, tehát már nagykorúnak számít. Az utcán sétálva folyamatosan politikusok plakátjai jönnek szembe vele. Videómegosztó portálokon politikai reklámokkal találkozik. A híradóból megtudja, hogy tavasszal országgyűlési választások lesznek, melyen már ő is részt vehet. Ez nagyon izgalmas, felnőtt dolog! De mi a választás? Mire kell szavazni?”</i>	• figyelemfelkeltés • gondolatébresztés • véleményalkotás • vita XY helyzetének vázolásával behelyezkedni a szituációba	A jelölt kerettantervi tartalmak alapján, a választási rendszer témákról szóló ismeretközlő és gyakorló órák után érdemes ezt a foglalkozást megtartani.

II. Főréssz			
15-20 perc	Szituációs játék: A diákok csoportokba rendeződve szituációs kártyákat kapnak. Ezeket kell megismerniük, átbeszélniük, az osztálynak előadniuk. 1. XY kis faluban lakik, ahol a művelődési házban rendezvényt tartanak. A rendezvény szervezője a program alatt elmondja neki, hogy kire szavazzon a választásokon, felajánlja, hogy ha így tesz, nyáron felveszi a művelődési ház büféjébe dolgozni. 2. XY szüleinek baráti összejövetelén szóba kerül, hogy idén lesz az első alkalom, hogy ő részt vehet a választásokon. A szülők barátai elmondják, szerintük melyik párt győzelme miatt lenne előnyös XY számára, így tanácsot adnak a választásához. 3. Szintén nagykorú barátja elmeséli XY-nak, hogy ő biztosan nem megy el szavazni, hiszen időpocsékolásnak tartja. Igyekszik őt is rávenni, hogy ne menjen. Azzal érvel, hogy úgysem az ő szavazatuk fog dönteni. 4. A TV-t kapcsolgatva XY politikusok beszélgetését látja, ahogy elmondják, ki mit tud ajánlani a szavazóinak. Érdekesnek találja, hiszen úgy érzi, ez segíthet a választásában. 5. A szomszéd néni szerint hiába nagykorú XY, nem kellene elmennie szavazni, mert fiatal, semmit nem ért a politikához. Úgy gondolja, hogy nincs joga beleszólni a „nagyok” dolgába.	• szituációk értelmezése • eljátszása • együttműködés • figyelem • kivárás	Maximum 4 (ideálisabb 3) fős csoportok alkotása javasolt. Érdemes a szituációkból minél többet felhasználni a változatosság kedvéért. A szituációk hétköznapi helyzetek, amelyekkel vidéken/nagyvárosban is találkozhatnak a diákok.

10-15 perc	Szituációs játék értékelése: Az előző feladat végén az egyes szituációk átbeszélése, véleményalkotás. Választójog fogalmának értelmezése, ez alapján az egyes szituációk értékelése. Felmerülő kérdések: • Mi a választójog? • Kire vonatkozik ez a jog? • Mit jelent, ha sérül egy jogunk? • Volt olyan helyzet, amikor sérült?	• irányított beszélgetés • véleményalkotás • vita	Fontos kiemelni, hogy a véleménye senkinek nem lehet hibás. Érdekes mindenkit meghallgatni a változatos látáspontok érdekében. Sokszor a vita műfaja nehézséget okoz a diákoknak, ezt is érdemes folyamatosan gyakorolni.
III. Befejezés			
5 perc	Lezáró gondolatok: A foglalkozáson szerzett tapasztalatok, hallott információk alapján fogalmazzuk meg, hogy milyen tanácsot adnánk XY-nak a választásokon való részvétel kapcsán.	Páros munkában tanács megfogalmazása	

5. Összegző óra: Választhatsz? Válassz!

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégiák	Tanácsok, tippek
I. Bevezetés			
5-7 perc	Ráhangolódás: A megalkotott pártok alapján megtartott választások eredményének átbeszélése: gondolatok, érzések megosztása egymással.	Beszélgetés	
II. Főrészt			
20-25 perc	Az osztályt három csoportra osztom. Minden csoport egy témát kap, amit ki kell dolgoznia minél alaposabban az eddig tanultak alapján. Ehhez kapnak egy nagy papírt, valamint filceket, ragasztót, stb., amin dolgozhatnak. Létrehozhatnak a témával kapcsolatban gondolattérképet, készíthetnek vázlatot, leírást, bármit. A cél, hogy minden tudásukat rakják bele a témába. Témák: • Választójog • Választási típusok • Kampány	• irányított csoportalkotás • csoportmunka • együttműködés • közös gondolkodás • kivárás	Képességszint szerint heterogén csoportok
5-10 perc	A csoportok ezután bemutatják az osztálynak, hogy mivel foglalkoztak, beszámolnak a munkájukról. A többieknek, amennyiben valami hiányérzetük van, lehetőségük van kérdéseket feltenni a témához kapcsolódóan.	• bemutatás • magyarázat • kérdezés	Ilyenkor az egész csapat kiáll a többiek elé, de nem kötelező mindenkinek beszélnie. Viszont mivel együtt dolgoztak, együtt mutatják be, mit alkottak.

5-7 perc	Egyéni feladatok: Ha minden csoport bemutatta a feladatát, a diákok csoportokban maradnak még. Azonban egyenként kapnak egy-egy feladatot a csoporttémájukhoz kapcsolódóan. Ezt önállóan kell megoldaniuk: 1. Választójog: • Mi a különbség az aktív és a passzív választójog között? • Ki nem szavazhat? • Mit jelent, hogy a választójog egyenlő és általános? 2. Választási típusok: • Miről döntünk az önkormányzati választásokon? • Mi a képviselők feladata? • Miről döntünk a parlamenti választásokon? 3. Kampány: • Mi a pártprogram? • Milyen szabályai vannak a kampánynak? • Mi a kampány célja? Előre meghatározott ideje van a diákoknak a feladat megoldására. Ha végeztek/lejárt az idő, mindenki bemutatja a saját feladatát.	Önálló munka csoportmunkára kapcsolódva	Az egyéni feladatokat úgy érdemes kiosztani, hogy a diákok egyéni képességeit figyelembe vesszük. Ezek alapján vannak könnyebb és nehezebb kérdések. Könnyebbet az osztályhoz mérten gyengébb képességű diákoknak osztok ki, míg a nehezebbeket az osztályhoz mérten jobb képességű tanulóknak. Egy stoppert kivetíték, így látják, mennyi idejük van hátra.
III. Befejezés			
5 perc	Lezáró gondolatok: Az órával lezárjuk a témát, így megkérem a tanulókat, hogy mindenki gondoljon ki három olyan információt, amit most tanult meg a választás témájáról és fontosnak tart. Ezeket meghallgatjuk, átbeszéljük.	• beszélgetés • véleményalkotás • összegzés	

Reflexiók a próbafoglalkozások után

Jogok az egészségügyben

A természettudományok tantárgyat minden tanévben az egészségtan témakörrel igyekszem kezdeni. Fontosnak tartom, hogy mire a szakmai alkalmassági orvosi vizsgálatok megkezdődnek az előkészítő évfolyamon, addigra a tanulók rendelkezzenek ismeretanyaggal ezen a területen. A betegjogokkal való megismerkedést a témakörben megtartott tanórák után ejtettem meg. Öt egymást követő tanórán tartottam meg a foglalkozásokat és igyekeztem a felmerülő kérdések, tapasztalatok mentén alakítani a foglalkozásokat.

Az egészségügyi rendszer átismétlése viszonylag zökkenőmentesen sikerült, azonban felmerültek olyan kérdések, észrevételek, melyek a tantárgy tanórai keretei között nem. Például kórházi ellátásról szóló személyes tapasztalatok, vagy hogy több tanuló 16-17 éves kora ellenére még gyermekorvosi ellátásra jár, a felnőtt háziorvosi ellátás helyett. Fontosnak tartottam a fiatalok tapasztalataira és példáira alapozni a foglalkozásokat, a legtöbb tartalmi elem – melyeket a foglalkozások feladataiba építettem – így az ő életükből, megélt helyzeteikből került ki. A jogok pontos tartalmához, a feladatokhoz kiindulási pontként a TASZ weboldala nyújtott segítséget. A diákokkal is felátogattunk a honlapra több alkalommal, és információkat gyűjtöttünk, tájékozódunk a betegjogok világában.

A jövőben mindenképpen több időt szánnék az egyes jogok közötti különbségek észlelésére, bár végeredményben úgy gondolom a lényeg mégis az, hogy a tanulók felismerjék és értsék, ha valamelyik betegjoguk sérül.

A gyakorló, összegző órák során a játékos és csoportos feladatok motiváló erőként hatottak a diákokra, élvezettel vettek részt az órákon, itt-ott még előfordult, hogy pontosításokra volt szükség.

Általánosságban elmondható, hogy a betegjogok értelmezésével több időt töltöttünk, mint a többi tevékenységgel, feladattal. A jelentéstársítás feladat sikerült a legjobban, de a példafeladatok során kiderült, hogy nehezen különböztetik meg egymástól a hasonló jelentésű, tartalmú jogokat. Véleményem szerint ez nem jelent akkora problémát, hiszen magát a jog jelentését, annak sérülését felismerték a tanulók. A példafeladatokban rátaláltak a problémákra, közös beszélgetés során feltártuk azokat és megfogalmaztunk megoldási javaslatokat (megbeszéltük, hogy kihez lehet fordulni akkor, ha amikor úgy gondoljuk, hogy sérül valamelyik jogunk az egészségügyi ellátás igénybevétele során).

Összességében úgy gondolom, hogy a jogtudatosítás kelendő mértékben megvalósult a betegjogi témában.

Diszkrimináció

A tanórákat két héten belül, állampolgári ismeretek órákon tartottam meg. Mindig izgalmas olyan témát hozni a tanulóknak, amelyről saját tapasztalatuk és véleményük van, így kíváncsian vártam az órákat és hallgattam őket. Természetesen külön kell választanunk a tanulócsoporthoz, osztály általi kiközösítés és a valódi, hatalommal rendelkező szervezet általi, jogi értelemben vett diszkriminációt, de összességében elmondható, hogy a tanulók többségének volt már hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos élménye.

Az első órán az emberi méltósággal és a tisztelettel foglalkoztunk a kérdéskártyák segítségével. Minden tanuló szívesen részt vett a közös gondolkodásban. Érdekes volt látni, hallani, hogy másoktól maguk felé milyen viselkedést szeretnének elvárni, és vajon ők mennyire tudják ezt megvalósítani társaik felé. Ezeknek a kérdéseknek az őszinte megválaszolása valódi önvizsgálatot várt el a diákoktól.

A második órán képek segítségével beszéltük át az előítéleteket. Azt tapasztaltam, hogy a tanulók egymást győzték meg a tanóra végére arról, hogy személyes megismerés, találkozás nélkül ne alkossanak véleményt semmiről és senkiről. Nagyon fontos, hogy a tanulók merjék megosztani egymással a gondolataikat, tudjanak érveket felhozni a másik meggyőzésére, mert gyakran egymásra jobban hallgatnak, mint a szüleikre vagy a pedagógusokra.

A TASZ-kisokos megismerése – már csak az online feladat miatt is – izgalmas kihívás volt a diákoknak, élvezték a csoportos kutatómunkát az interneten. A fiataloknak

adott kérdésekre kellett megkeresniük a választ, minden csapat sikeresen megoldotta a feladatát.

A konkrét hátrányos megkülönböztetést tartalmazó szituációk megismerése sokszor felháborodást keltett a tanulóknál. Egyesek még indulatossá is váltak, sértette az igazságérzetüket a felvázolt helyzet. Így aktívan részt vettek abban, hogy közösen megoldási javaslatokat találjanak a jogsértésekre.

A saját, osztály által készített ajánlásokat tartalmazó dokumentum elkészítése az előző négy óra alatt megszerzett tudás és a fiatalok tapasztalatai alapján gördülékenyen ment. Összességében elmondható, hogy a diszkrimináció témakörével és az ehhez kapcsolódó jogokkal foglalkozó tanórák elérték a céljukat, a tanulók tudatosabban állnak a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdésekhez.

Illegális szerek

A tanórákat egymást követő napokon, osztályfőnöki és magyar órák keretén belül tartottam meg. Voltak tanulók, akik még nem találkoztak kábítószerekkel, nem rendelkeztek közvetlen tapasztalattal a témában, de az órák nekik is érdekesnek bizonyultak. A számonkérő, ellenőrző részek mentek nehezebben, de számukra könnyebb feladatokat, teszteket, rajzos feladványokat ajánlottam fel. Az autizmusban érintett fiatalok esetében további differenciálásra volt szükség.

A téma érzékenysége miatt kiemelt hangsúlyt kapott a bizalmi légkör megteremtése, így kaphattam hiteles képet a tanulók tudásáról, tapasztalatairól. A saját osztályommal, akiket egy éve tanítok, ez nem okozott problémát. De így is

többszörösen elismételtem: az órákon elhangzott információkat titokban tartom, harmadik fél felé nem adom ki.

Az órák megtartása előtt érdemes alaposan utánajárni a témának. A TASZ oldala kiváló kiindulási alap, ezeket a forrásokban jelöltem. A gyerekek számára a téma érdekes, sokan érintettek és szinte bombáztak a kérdéseikkel. A felkészülés ellenére így is előfordult, hogy nem tudtam a gyerekek kérdéseire válaszolni, így azokat közösen kutattuk fel az internet segítségével. Amennyiben emiatt lényeges feladatokra nem marad idő, érdemes a témára szánt óraszámot növelni. A kijelölt időkeret igen szűk, ezt az órák megtartása után éreztem a leginkább.

Egy másik időfaló, ám érdekes tapasztalás: a fiatalok jártasága a témában. Sok kérdésre egymásnak adtak válaszokat, tippeket. Alapvetően ellenérzéssel voltak a kábítószeres irányában, több diák azonban azon a véleményen volt, hogy az életkor előrehaladtával szükségszerűen fognak kábítószerrel használni. Ennek oka – az ő meglátásuk szerint – a problémás, depresszív felnőttkor. Elgondolkodtató és figyelemfelhívó, hogy miért gondolkoznak így, és mit tehetünk ellene. Ezért is fontos tudatosan elkezdeni fiatalkorban a felvilágosítást, prevenciót és a megküzdési stratégiák tanítását.

Választások

A választási rendszer minden évben fontos témája az állampolgári ismeretek tantárgynak. Érdekes volt látni, hogy a téma aktualitása – az országgyűlési választások – miatt a megszokottnál több ismerettel rendelkeztek a diákok.

De még így is elmondható általánosságban, hogy tanulók többsége csak felületes, félinformációkkal rendelkezett a választási rendszerrel, a választás céljával, menetével kapcsolatban. Komoly különbségek mutatkoztak a diákok előzetes tudásában, mindössze egy-egy tanuló volt, aki ügyesen átlátta a téma összefüggéseit, értette a választások lényegét. Róluk kiderült, hogy a szülők otthon rendszeresen bevonják őket a közélettről szóló beszélgetésekbe.

Idén még nagyobb hangsúlyt kaptak a kapcsolódó jogok az óratervek kidolgozása miatt. Örömmre szolgált, hogy a diákok érdeklődést, nyitottságot mutattak a téma iránt, a téma bonyolultsága dacára. Valljuk be, sok átlag képességű választókorú felnőtt számára is átláthatatlan a választási rendszer működése! Ezért tartottam fontosnak, hogy minél több képpel, játékkal, drámapedagógiai eszközzel segítsen a téma érthetőségét.

A legnagyobb sikert a megtartott választások aratták. A szavazásba nem csak az általam tanított két osztály diákjait, hanem az egész évfolyamot bevontuk. A tanulók előadták a pártjuk programját, bemutatták egymásnak a plakátjukat, és lehetőség volt kérdezni is tőlük. A kérdés lehetőségével minden párt esetében éltek a tanulók! Ezt követően tartottuk meg a szavazást. A választás tétje komoly volt, a győztes párt tagjai ugyanis egy igazolt szabadnapot kaptak! A szavazatok megszámlálását követően az eredményt az iskolai hangosbemondón közöltük. A nyertes párt tagjai büszkeséggel fogadták, hogy mindenki hallott a győzelmükről, és azóta már éltek is a megszerzett nyereményükkel.